

ГАРЧИГ

1. ТӨСЛИЙН ТОДОРХОЙЛОЛТ	1
1.1 Төслийн ерөнхий мэдээлэл	1
1.1.1 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн тухай товч мэдээлэл.....	1
1.1.2 Төслийн байршил, газар ашиглалтын тодорхойлолт	1
1.1.3 Төслийн үйл ажиллагаа, удирдлага, зохион байгуулалт	3
1.2 Ашигт малтмалын ордын тодорхойлолт	4
1.2.1 Ордын нөөц	4
1.2.2 Орд газрын ашиглалтын одоогийн байдал.....	1
1.2.3 Ирээдүйн уурхайн ашиглалтын үе.....	1
1.3 Төслийн үйл ажиллагаа	2
1.3.1 Ил уурхай	2
1.3.2 Ил уурхайн тоног төхөөрөмж.....	2
1.3.3 Үйлдвэрлэлийн нөөц	3
1.4 Баяжуулах боловсруулах технологи	4
1.4.1 Баяжуулах үйлдвэр	4
1.4.2 Хайлуур жоншны хүдэр баяжуулах технологи	4
1.4.3 Баяжуулах үйлдвэрийн үндсэн тоног төхөөрөмж	7
1.5 Хаягдлын аж ахуй	9
1.5.1 Ил уурхайн хүчин чадал, ажиллах горим, ашиглалтын хугацаа.....	11
1.5.2 Өрөмдлөг, тэсэлгээ	14
1.6 Дэд бүтэц	15
1.6.1 Уурхайн барилга байгууламж	15
1.6.2 Цахилгаан хангамж	16
1.6.3 Дулаан хангамж	16
1.6.4 Усан хангамж	16
1.7 Төслийн эцсийн бүтээгдэхүүн	16
1.7.1 Элементийн шинжилгээ, металлын баланс.....	16
2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	1
2.1 Байгаль орчин, нийгэм-эдийн засгийн төлөв байдлын товч танилцуулга	1
3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ.....	3
3.1 Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт	3
4. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХАМРАХ ХҮРЭЭ.....	5

5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	6
6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	14
7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	15
8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	16
9. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	17
10. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	18
11. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	20
12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	22
13. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	25
14. ОРОЛЦОГЧ, СОНИРХОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ, ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭХ	26

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. MV-016940 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн цэгүүд.....	3
Хүснэгт 2. Жоншны хүдэр баяжуулах үйлдвэрийн талбайн цэгүүд	3
Хүснэгт 3. Нөөцийн тооцооны нэгдсэн хүснэгт	1
Хүснэгт 4. Ил уурхайн технологи	2
Хүснэгт 5. Уулын ажлын механикжуулалтын бүтэц	2
Хүснэгт 6. Баяжуулах үйлдвэрийн технологи	5
Хүснэгт 7. Үйлдвэрийн үндсэн тоног төхөөрөмж.....	8
Хүснэгт 8. Баяжмал усгүйжүүлэх тоног төхөөрөмж.....	8
Хүснэгт 9. Хаягдал усгүйжүүлэх хэсгийн тоног төхөөрөмж	8
Хүснэгт 10. Уулын ажлын механикжуулалтын бүтэц	10
Хүснэгт 11. Ил уурхайн ашиглалтын системийн үндсэн хэмжээс	10
Хүснэгт 12. Ажлын горим.....	11
Хүснэгт 13. Уурхайн хажуугийн өнцөг	11
Хүснэгт 14. Календарчилсан төлөвлөгөө	12
Хүснэгт 15. Баяжуулах үйлдвэрийн ажиллах горим.....	13
Хүснэгт 19. Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт	3
Хүснэгт 20. 2026 онд хэрэгжүүлэх Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардал...5	
Хүснэгт 21. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	6
Хүснэгт 24. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	17
Хүснэгт 25. Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	18
Хүснэгт 26. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	20
Хүснэгт 27. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр.....	22
Хүснэгт 28. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	25
Хүснэгт 29. БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь.....	26

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Төслийн тусгай зөвшөөрлийн талбайн засаг захиргааны нэгжийн зураг.....	2
Зураг 2. Цагаан чулуут нэртэй хайлуур жоншны ордын байршил.....	2
Зураг 3. Баяжуулах үйлдвэрийн байршил	3
Зураг 4. Ил уурхайн өнөөгийн төрх хээрийн судалгааны үед.....	1
Зураг 5. Баяжуулах үйлдвэрийн технологийн схем	7
Зураг 6. Баяжуулах үйлдвэрийн бүтээн байгуулалтын ажил хээрийн судалгааны үед DJI air drone 2025-07-04	7
Зураг 7. Хаягдал хадгалах байгууламжийн бүтээн байгуулалтын ажил хээрийн судалгааны үед DJI air drone 2025-07-04.....	10

1. ТӨСЛИЙН ТОДОРХОЙЛОЛТ

1.1 Төслийн ерөнхий мэдээлэл

1.1.1 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн тухай товч мэдээлэл

Төслийн нэр :	“Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төсөл.
Төсөл хэрэгжүүлэгч :	Шашир-Оргил ХХК, Улсын бүртгэлийн дугаар: 9011064060 Регистрийн дугаар: 5106753 Тусгай зөвшөөрлийн дугаар : MV-016940 Захирал: Утас: 94876634, 99088656
Төсөл хэрэгжүүлэгчийн хаяг:	Улаанбаатар хотын Хан-Уул дүүрэг, 18-р хороо, Стадион оргил, их монгол улс, 219 байр, 703 тоот

Үндсэн үйл ажиллагаа. “Шашир-Оргил” ХХК нь Улсын бүртгэлийн гэрчилгээгээр “Ашигт малтмал ашиглах” үндсэн үйл ажиллагаатай.

Ашигт малтмалын нөөцтэй холбоотой баримт бичгүүд.

1.1.2 Төслийн байршил, газар ашиглалтын тодорхойлолт

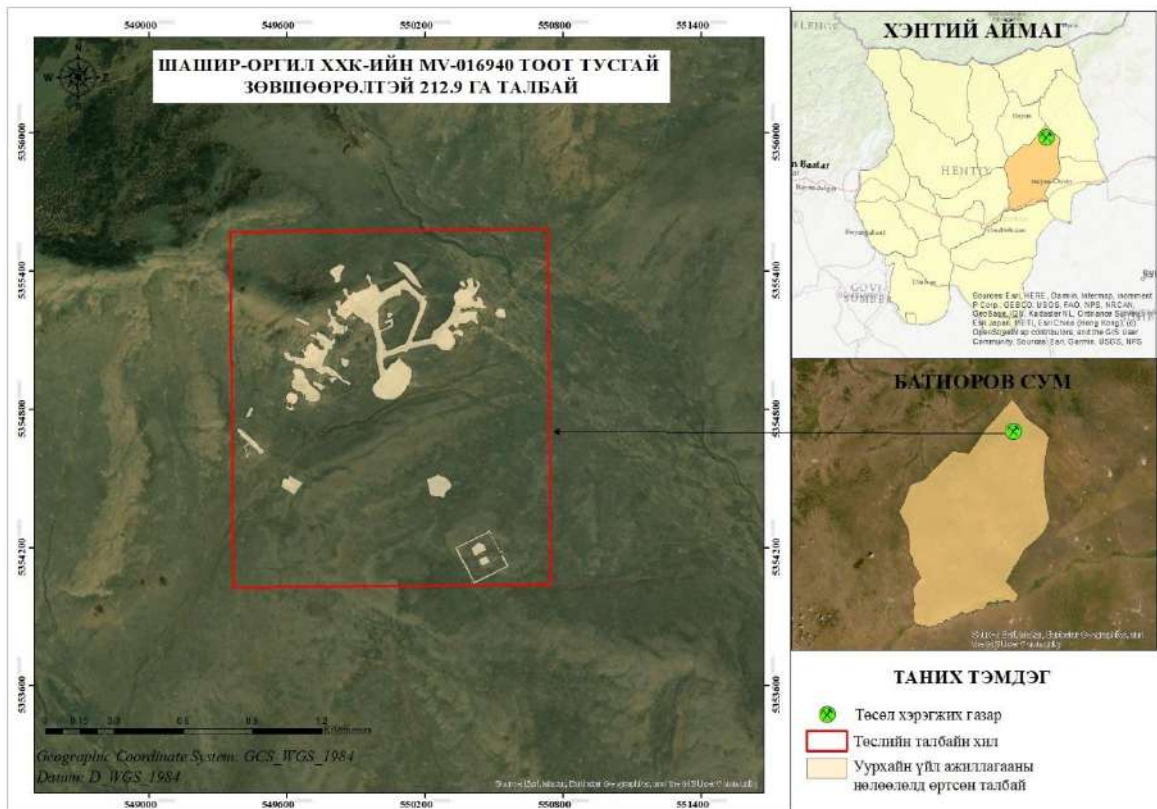
“MV-016940 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны орд нь Улаанбаатар хотоос зүүн хойшоо 485 км, Хэнтий аймгийн Батноров сумын төвөөс зүүн хойш 45 км, Норвлин сум явах замд байрлах Өлзийт сайхан уулын энгэрт Зүүн харзтайн булагийн эхэнд, “Цагаан чулуут уул” нэртэй газар оршино.

“Жоншны хүдэр баяжуулах үйлдвэр” нь Улаанбаатар хотоос зүүн хойшоо 440 км, Хэнтий аймгийн Батноров сумын төвөөс хойш 11 км, Норвлин сум явах замын хойд талд “Цагаан чулуут уул” нэртэй ордоос баруун тийш 40км зайд байрлана.

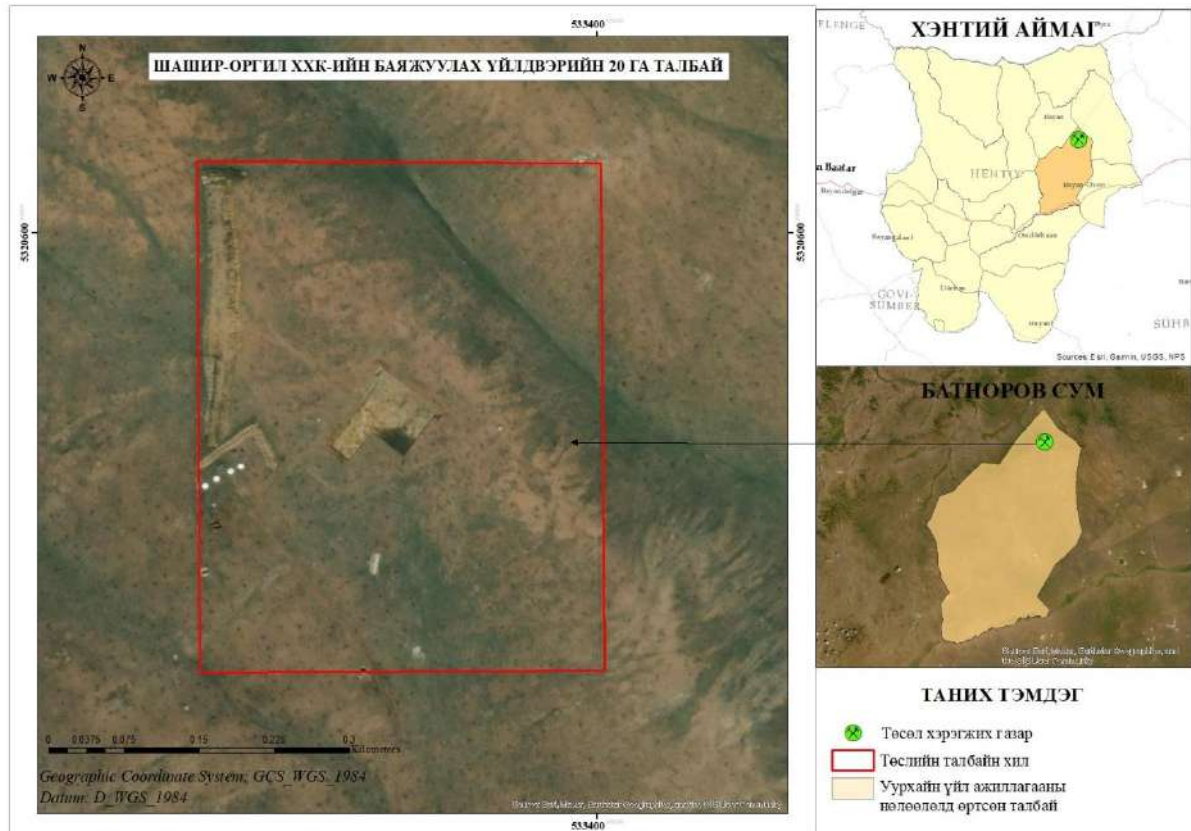
Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

Зураг 1. Төслийн тусгай зөвшөөрлийн талбайн засаг захиргааны нэгжгийн зураг

Зураг 2. Цагаан чулуут нэртэй хайлуур жоншны ордын байршил

Зураг 3. Баяжуулах үйлдвэрийн байршил

Хүснэгт 1. MV-016940 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн цэгүүд

№	Талбайн хэмжээ	Уртраг	Өргөрөг
1	212.91 га	111° 41' 05"	48° 20' 15"
2		111° 39' 58"	48° 20' 15"
3		111° 39' 58"	48° 21' 05"
4		111° 41' 05"	48° 21' 05"

Хүснэгт 2. Жоншны хүдэр баяжуулах үйлдвэрийн талбайн цэгүүд

№	Талбайн хэмжээ	Уртраг	Өргөрөг
1	20 га	111° 26' 33.78"	48° 02' 01.98"
2		111° 26' 33.78"	48° 02' 18.50"
3		111° 26' 53.29"	48° 02' 18.39"
4		111° 26' 53.29"	48° 02' 01.97"

1.1.3 Төслийн үйл ажиллагаа, удирдлага, зохион байгуулалт

Уурхайгаас баяжуулах үйлдвэр 40 км зайтай тул ажилчдын байрыг тус тусад нь байрлахаар төлөвлөж өгсөн бөгөөд баяжуулах үйлдвэрийн ажилчдын байр нь баяжуулах үйлдвэрээс баруун зүгт 300 м зайд, 0.5 га талбайг эзлэн байрлана. Тосгон нь оффис, 90 хүний багтаамжтай ажилчдын байр, харуулын байр зэрэг байгууламжаас бүрдэнэ. Ажилчдын байранд халуун усны газар зэргийг байгуулна.

Төсөлд шаардлагатай хүний нөөц. Уурхайд захиргаа удирдлагын хэсэгт 11 хүн, Уурхайн хэсэгт 56 хүн, Засвар механикийн цех 16 хүн, Аж ахуйн хэсэг 10 хүн, нийт 93 хүний ажлын байр бий болгох бөгөөд уурхайн өдөр тутмын үйл ажиллагаанд оролцох эдгээр хүмүүсийн ая тухтай, эрүүл аюулгүй орчинд ажиллаж амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлэх нь чухал юм.

1.2 Ашигт малтмалын ордын тодорхойлолт

1.2.1 Ордын нөөц

“Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлууур жоншны ордын нөөцийг Монгол улсын ЭБМЗийн 2011 оны 01-р сарын 27-ны өдрийн ХХ-02-07 тоот дүгнэлтийг үндэслэн гаргасан АМГ-ын даргын 2011 оны 02-р сарын 14-ний өдрийн 43 тоот тушаалаар хүдрийн бодитой В зэргээр 419.15 мян.тн, боломжтой С зэргээр 812.79 мян.тн нийт бодитой болон боломжтой В+С зэргээр 1231.93 мян.тн-оор, улсын нэгдсэн бүртгэлд бүртгүүлсэн байна.

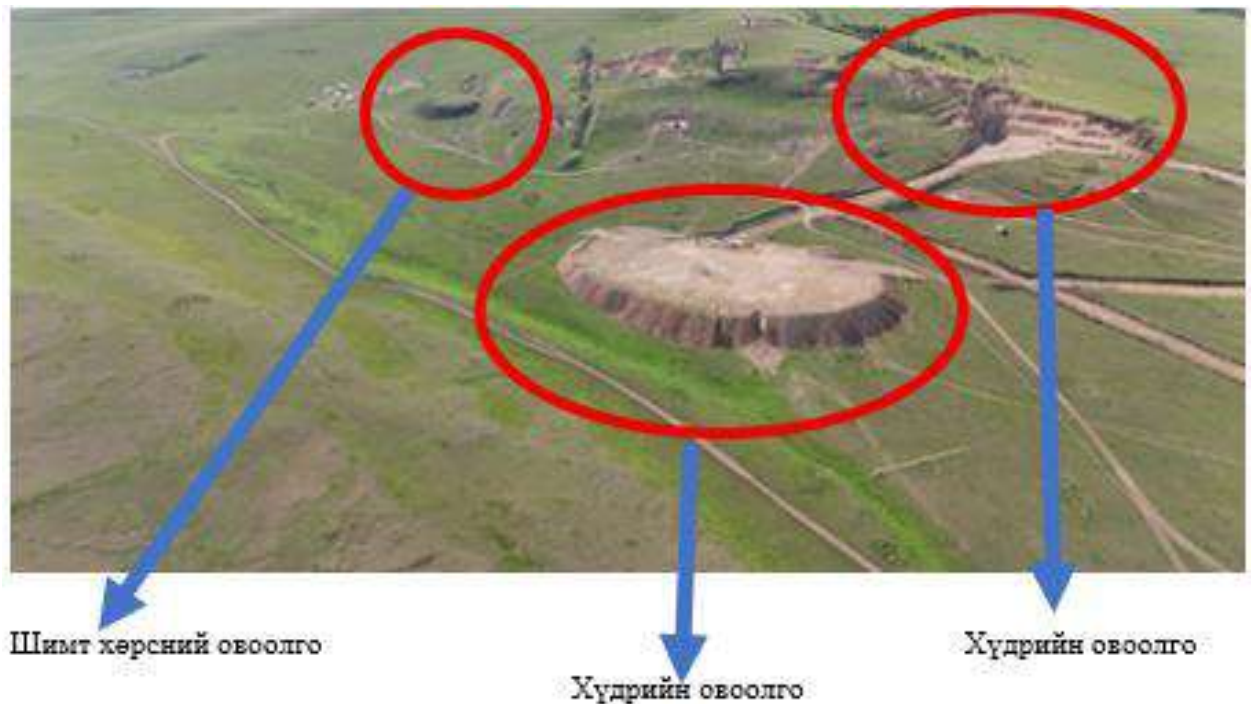
Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

Хүснэгт 3. Нөөцийн тооцооны нэгдсэн хүснэгт

“Цагаан чулуут уул” ордын нөөцийн дахин тооцооны нэгдсэн хүснэгт (2010 оны 10 сарын 01-ний байдлаар)											
№	Хүдрийн биетийн дугаар	Блокийн дугаар	Нөөцийн зэрэглэл	Хэсэгшилийн Талбай, S, /м ² /	Хүдрийн биетийн жинхэнэ зузаан, m, /м/	Эзэлхүүн, V, м ³	Хувийн жин	Хүдрийн нөөц Q, /тн/	Дундаж агуулга, C, /%/	Эрдсийн нөөц, P, /тн/	
1		В-1	В	4484.17	3.8	17039.846	2.6	44303.6	37.3	16503.1	
2		В-2		7389.723	4.75	35101.1843	2.6	91263.1	29.8	27232.9	
3		В-3		9082.148	4.8	43594.3104	2.6	113345.2	26.0	29481.4	
4		В-4		6276.465	3.8	23850.567	2.6	62011.5	25.1	15577.3	
5		В-5		5613.4	6.3	35364.42	2.6	91947.5	21.1	19382.5	
6		В-6		869.528	7.2	6260.6016	2.6	16277.6	16.9	2754.2	
		Нийт			33715.434	30.65	161210.929	2.6	419114.84	26.5	110931.1
		Дундаж				4.78					
7		С-1	С	15093.06	5.2	78483.912	2.6	204058.2	37.3	76011.7	
8		С-2		25329.9	6.9	174776.31	2.6	454418.4	38.7	175859.9	
9		С-3		8727.921	6.8	59349.8629	2.6	154309.6	37.3	57557.5	
		Нийт			49150.881	18.9	312610.085	2.6	812786.2	38.1	309429.1
		Дундаж									
		Бүгд		В+С	82866.315	5.72	473821.014	2.6	1231901.04	34.1	420360.1

1.2.2 Орд газрын ашиглалтын одоогийн байдал

“Шашир Оршил” ХХК нь Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны орд нь 2020 оноос өмнө үйл ажиллагаа явуулж байгаагүй. 2020 онд олборлолт явуулж, В-I, В-II, В-IV, В-V зэрэглэлийн хэсэгшилээс 65.97 мян.м3 хүдэр олборлосон байна.

Зураг 4. Ил уурхайн өнөөгийн төрх хээрийн судалгааны үед

1.2.3 Ирээдүйн уурхайн ашиглалтын үе

Уурхай нь өмнөх жилүүдэд уурхайг нээж олборлолт хийгдсэн тул шинээр нээгч тараншей нэвтрэх шаардлагагүй. Ил уурхайн ахилтаар шинээр хэлбэржих доголдуудын зам талбай нь шууд гадаргууд гарах бололцоог бүрдүүлэх тул ашиглалтын 1-р жилд догол хооронд траншей тавих шаардлагагүй. Харин 2-р жилд 1290-1270 м-ийн түвшинг хүртэл 2 траншей нэвтрэнэ. Ашиглалтын 3-р жилд 1250 м-ийн түвшин хүртэл, нэвтрэх байнгын 5 траншей байна. Хүдрийн биетийн агуулга суналын дагуу хувиралтай үргэлжлэх тул уурхайгаас гарах жоншны дундаж агуулгыг тогтвортой байлгах шарлагатайг. Тиймээс хүдрийн биетийг суналын дагуу бүрэн нээж, олборлолтыг аль ч хэсэгт явуулахад бэлэн болгоно. Ашиглалтын үед баримтлах нэг гол зүйл нь хөрс болон хүдрийн доголдуудыг уурхайн загварчлалаар тусгагдсан эцсийн байдалд нь үргэлжид хүргэж явах бөгөөд энэ нь нэг доголд дахин ажил хийгдэхгүй болно. Тиймээс хүдрийн биетийн гаршнаас эхлэн ул талд нь уурхайн ажлын бус доголыг үлдээх замаар ашиглалтыг явуулна. Хүдрийн биетийн ул талын шугамын чиглэл нь гадаргын өгсөх хэсэгт чиглэх тул (уналын чиглэл нь баруун хойноос зүүн урагш) уурхайн ахилтыг гадаргын намсах тал руу чиглүүлнэ.

1.3 Төслийн үйл ажиллагаа

1.3.1 Ил уурхай

Ил уурхайн технологи. Ашигт малтмалыг аюулгүй, эдийн засгийн үр ашигтай ба иж бүрнээр ашиглах, нөөцийг бүрэн гүйцэд авах нөхцөлийг хангасан ашиглалтын системийн хангах шаардлагын үндсэн дээр ордыг ил уурхайн аргаар ашиглахаар төсөлд тусгалаа.

Ил уурхайн ашиглалтын системийн ангиллаас таамаглаж буй нөхцөл байдалд ордыг ашиглахад хамгийн тохиромжтой хувилбарыг Академич Н.В.Мельников болон В.В.Ржевскийн ангиллаас сонголтыг хийлээ.

Хүснэгт 4. Ил уурхайн технологи

№	Үндсэн технологи	Технологийн ажилбар
1	Тэсэлгээ:	Хөрс болон хүдрийг тэсэлгээний аргаар сийрэгжүүлэх бөгөөд тэсэлгээ, өрөмдлөгийн ажлыг гэрээт туслан гүйцэтгэгч компаниар гүйцэтгүүлэх ба өрөмдлөгийн ажилд YUCHAI үйлдвэрийн JC860 маркийн өрмийн машин ашиглана. Өрмийн машин нь хоногт 2 ээлжээр, нэг ээлжид 10 цагаар ажиллана. Өрөмдлөгийн ажилд 1 машин ажиллах бөгөөд нэг ээлжид 45 цооног өрөмдөх хүчин чадлаар ажиллана. Өрөмдлөг тэсэлгээний ажлыг 9 хоногт 1 удаа хийх ба нэг удаагийн тэсэлгээний блокийн эзлэхүүн нь 40000 м3 байна.
2	Ухаж ачих процесс:	Цагаан чулуут уулын хайлуур жоншны ордод уулын цулаар эхний жил хамгийн их 1405 мян.м3 олборлолт явуулахаар байна. Ил уурхайд хөрс болон хүдрийн мөргөцөгт “Шашир-Оргил” ХХК-ийн техникийн даалгаврын дагуу 3.2 м3 болон 4.8 м3 утгуурын багтаамж бүхий 2 ш экскаватор байхад хангалттай байна
3	Тээвэрлэх процесс:	БНХАУ-д үйлдвэрлэсэн 50 тн, 25 тн даацтай HOWO маркийн 2, 2 ш буюу нийт 4 ш автосамосвалыг худалдан авахаар төлөвлөлөө. Автосамосвалаар хүдрийг 1.0 км зайд байрлах түр овоолгын талбайд тээвэрлэнэ..
4	Хөрсний овоолго:	Уурхайн жилд хуулах хөрсний хэмжээ 1347.3 мян.м3 бөгөөд хөрсний сийрэгжилтийг дундаар 1.3 гэж үзвэл нийт 1751.49 мян.м3 болно. Хөрсний овоолгын талбайг уурхайн зүүн урд талд сонгож авсан бөгөөд дунджаар 1 км зайнд тээвэрлэнэ. Хөрсний овоолгыг дунджаар 15 м өндөртэй 2 доголоор байгуулна. Овоолго байгуулах талбай нь налуу газар юм. Овоолгын ерөнхий налуугийн өнцгөөс хамааруулан 370 байхаар тооцсон болно. Ашиглалтын жилүүдэд нийт 22.02 га талбайд шимт хөрс хуулалтын ажил гүйцэтгэх бөгөөд энэ нь 44.0 мян.м3 үржил шимт хөрс хуулж хадгална.
5	Хүдрийн овоолго:	Ил уурхайгаас олборлосон хүдрийг хүдэр буулгах талбайд овоолго үүсгэн хураана. Уурхайгаас ашиглалтын хугацаанд хаягдал бохирдол тооцоноор нийт 27.9 сая.тн анхдагч хүдэр олборлон хүдрийн агуулахын талбайд хураана.

1.3.2 Ил уурхайн тоног төхөөрөмж

Уулын ажлын механикжуулалтын бүтэц

Хүдэр болон хөрсний чулуулгийн шинж чанар бат бэхийн үзүүлэлт, ил уурхайн хэлбэр хэмжээ зэрэгт тулгуурлан уулын ажлын механикжуулалтын бүтцийг дараах байдлаар тодорхойллоо.

Хүснэгт 5. Уулын ажлын механикжуулалтын бүтэц

Уулын ажил	Хөрс хуулалт	Хүдэр олборлолт	Шимт Хөрс хуулалт
Ухаж ачихад бэлдэх	ӨТА	ӨТА	ӨТА
Ухаж ачих	Экскаватор	Экскаватор	Экскаватор
Тээвэрлэлт	Автосамосвал	Автосамосвал	Автосамосвал
Овоолго	Бульдозер	Утгуурт ачигч	Бульдозер
Гадаад тээвэр	-	Автомашин	-

Ил уурхайд хөрс болон хүдрийн мөргөцөгт “Шашир-Оргил” ХХК-ийн техникийн даалгаврын дагуу 3.2 м³ болон 4.8 м³ утгуурын багтаамж бүхий 2 ш экскаватор байхад хангалттай байна. Иймд төсөл захиалагч компанийн техникийн даалгаврын дагуу Hyundai R520LC-9 болон Hyundai R850LC-9 экскаваторыг түрээслэхээр ашиглахаар сонгосон байна.

“Шашир-Оргил” ХХК-ийн техникийн даалгаврын дагуу БНХАУ-д үйлдвэрлэсэн 50 тн, 25 тн даацтай HOWO маркийн 2, 2 ш буюу нийт 4 ш автосамосвалыг худалдан авахаар төлөвлөлөө.

Овоолго дээр буулгасан хөрсийг бульдозероор тарааж тэгшлэнэ. Бульдозерийг овоолгын хажууг налуулах, хэлбэршүүлэх ажлуудад ашиглана. Овоолгод ажиллах D65E бульдозер сонгосон байна.

Ашиглалтын хугацаанд уурхайд D65E маркийн бульдозер нь хоногт 1314.27 м³/хоног хүчин чадалтайгаар ажиллах бөгөөд ашиглалтын жилд 4 ш ажиллахад уурхайн бүтээл болон хэрэгцээг бүрэн хангахаар байна. Хүдрийн овоолго дээр буулгасан хүдрийг утгуурт ачигчаар тарааж тэгшлэнэ. Хүдрийн овоолгод ажиллах ZL50C утгуурт ачигчийг ёнгосон.

Ашиглалтын хугацаанд уурхайн хүдрийн овоолгод ZL50C маркийн утгуурт ачигч нь ш 1 хоногт 817.7 м³/хоног хүчин чадалтайгаар ажиллах бөгөөд ашиглалтын жилд 1 ш ажиллахад уурхайн бүтээл болон хэрэгцээг бүрэн хангахаар байна.

1.3.3 Үйлдвэрлэлийн нөөц

“Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ил уурхайн хаягдал, бохирдлын хувь хэмжээг хүдрийн биетийн уналын өнцөг, тогтоц, зузаан, олборлолтын доголын өндөр зэрэг хүчин зүйлүүдээс хамааруулж ОХУ-ын Уул уурхайн хүрээлэнгийн ил уурхайн хаягдал бохирдлын бүртгэл нормчлолд, тэдгээрийн харьцаа тооцох аргаар тооцов.

Хүдрийн биетийн дундаж налуу 65 градус бөгөөд ажлын доголын өндөр 10 м ба налуугийн өнцөг 65 градус байна.

Ордын үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоо

Ил уурхайд хүрээнд хамаарах геологийн нөөцийг олборлохын тулд дээрх тооцооны дагуу хаягдал, бохирдол үүснэ. Энэхүү нөөцөд тулгуурлан Уул уурхайн сайдын 2015 оны 09-р сарын 11-ний өдрийн 203 тоот “Ангилал, заавар батлах тухай” тушаалыг үндэслэн ордын үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоог хийж дараах хүснэгтэд харууллаа. Ил уурхайн хүрээнд өртөх болон хүрээний гадна үлдэх нөөцийн тооцоог түвшингээр ялгаж харууллаа.

Тус ордын нөөцийг АМГ-ын даргын 2011 оны 02-р сарын 14-ний өдрийн 43 тоот тушаалаар улсын нөөцийн нэгдсэн тоо бүртгэл бүртгүүлсэн байна. Уг нөөц хүлээн авч бүртгэх тухай тушаалд ордын бодитой (В) зэргийн нөөцийг үндэслэн ТЭЗҮ-ийг боловсруулах боломжтой гэснийг үндэслэн ордын (В) нөөцийг бүрэн ашиглахаар үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоо хийхэд үйлдвэрлэлийн нийт нөөц хаягдал ба бохирдол тооцсоноор хүдрээр 401.46 мян.тн, эрдсээр 109.68 мян.тн болж байна.

Нийт ил уурхай хүрээнд өртөх бодитой В зэрэглэлийн нөөц болон ил уурхайн хүрээнд зайлшгүй өртөх боломжтой С зэрэглэлийн нөөцөөс ашиглалтын үеийн хаягдал болон бохирдлыг тооцсоноор ил уурхайн үйлдвэрлэлийн нөөц бодитой В зэрэглэлээр 353.93 мян. тн, боломжтой С зэрэглэлийн 47.54 мян.тн, нийт 401.46 мян.тн хүдэр олборлохоор байна.

1.4 Баяжуулах боловсруулах технологи

1.4.1 Баяжуулах үйлдвэр

Хүдрийн биетүүдээс авсан дээжүүдэд хийсэн химийн шинжилгээгээр хүдрийн биетүүд нь CaF₂ 18-83.0%, SiO₂ 14.8-51.3%, CaCO₃ 0.1-3.6% хүрдэг байна. Гэрлийн шинжилгээгээр хүхрийн агуулга бараг байхгүй, харин фосфорын агуулга 0.01-0.1%-аас хэтэрдэггүй. Кварц-флюоритын хүдэрт флюоритын агуулга 20-69% бөгөөд энд флюорит ногоон, ягаан зэрэг өнгөтэй тааралдаж байна.

Баяжуулах үйлдвэр нь цахилгаан хангамж, шугам сүлжээнээс шалтгаалан хүдэр өөрийн эзэмшлийн MV-016940 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордооснийлүүлэх ордоосоо ойролцоогоор 40 гаруй км зайд буюу Хэнтий аймгийн Батноров сумын чанх хойд талд 11 км зайд байрлах юм.

Баяжуулах үйлдвэрийн түүхий эд хангамжийг “Цагаан Чулуут Уул” нэртэй орд болон баяжуулах үйлдвэрээс 0.4 км зайд орших “Бор-Өндөр Уул” ХХК-ийн уурхайгаас хангах юм.

Баяжуулах үйлдвэр нь өөрийн эзэмшлийн уурхайгаас ашиглалтын 3 жилийн хугацаанд 401.46 мян.тн хүдэр олборлох ба 2020 онд олборлож овоолгод хадгалсан 24.39%-ийн дундаж агуулга бүхий 55.8 мян.тн хүдэр байгааг баяжуулах үйлдвэрийн ашиглалтын 4 дэх жилд түүхий эд болгон ашиглах юм. Уурхайгаас олборлосон хүдрийг уурхайн талбайд ялган ангилж баяжуулахгүйгээр шууд тээвэрлэж баяжуулах үйлдвэрт хүргэж баяжуулна.

Тус Мөн “Бор-өндөр Уул” ХХК нь уурхайн ам нөхцлөөр 60%-иас дээш агуулгатай хүдрийг 297000төг/тн үнээр худалдахаар тохирсон.

1.4.2 Хайлуур жоншны хүдэр баяжуулах технологи

Жоншны хүдэр баяжуулах үйлдвэрийн технологийн схемийг сонгохдоо баяжигдах шинж чанарын туршилтын үр дүн, үйлдвэрлэлийн хүчин чадал, баяжмалын чанар зэргийг харгалзан үзэхэд флотацийн аргаар баяжуулахад чанарын шаардлага хангасан эцсийн бүтээгдэхүүн болох ФФ97 маркийн жоншны баяжмал гарган авах боломжтой нь технологийн туршилтаар батлагдсан.

Жоншны агуулга, шинж чанараас нь хамааран үечлэн овоолго хийж, хольж жигдрүүлж агуулгаар нь дундчилан бэлдэж хадгалан, хүдрийг холих үед хүдрийн бүтцийн чанарт байнгын хяналт тавина.

Хүдэр баяжуулахдаа цэвэрлэгээний 6 флотаци, хяналтын 2 флотацтай бүдүүвчийг ашиглана.

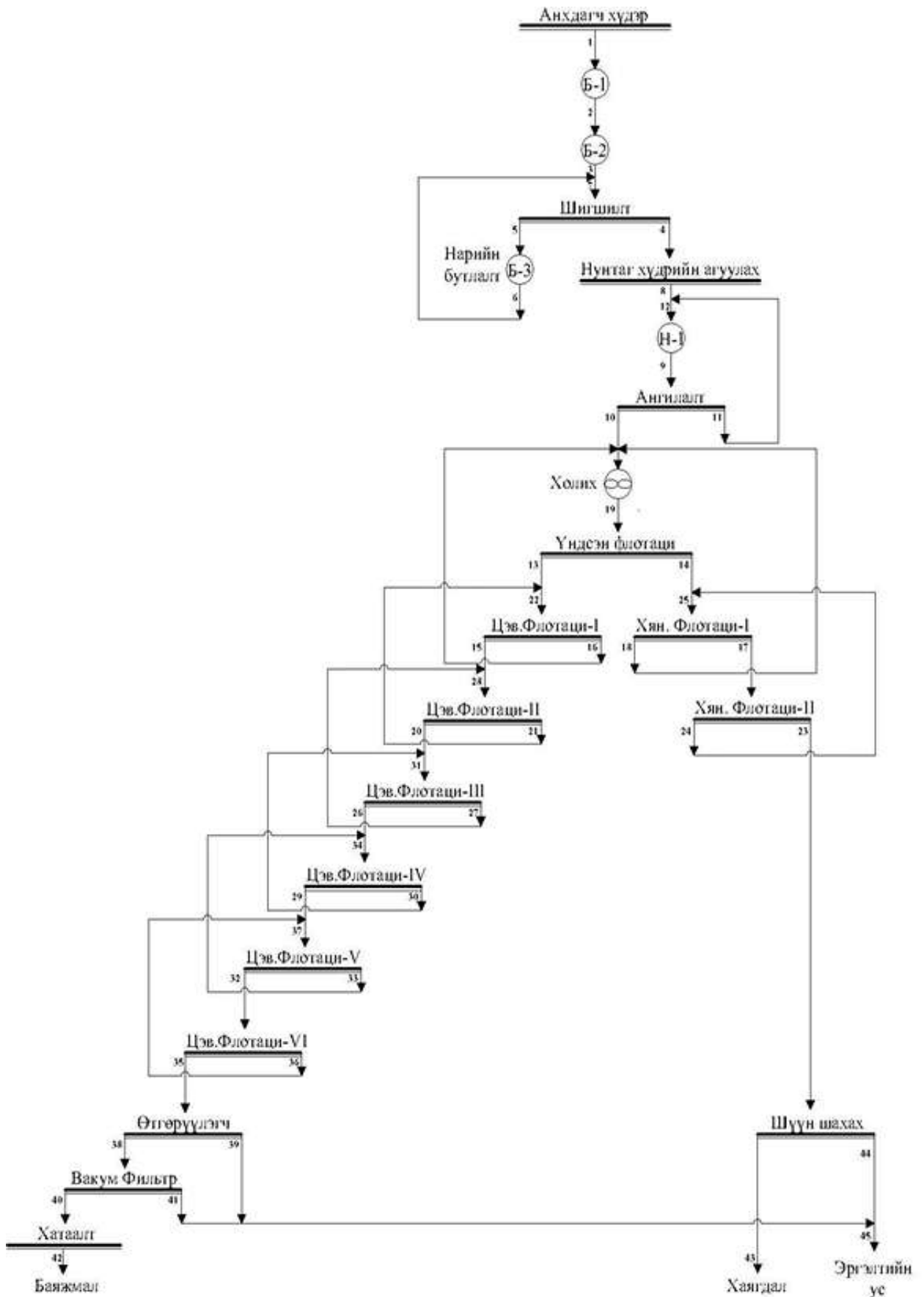
Баяжуулах үйлдвэрт тэжээх хүдрийн 7 хоногийн нөөц байхаар тооцож өөрийн ордоос хүдэр татан авалтыг хийж байх ба үйлдвэрийн жигдрүүлэх талбайд хуримтлуулан хольж бэлтгэнэ. Бутлах цехийн дэргэд хүдэр жигдрүүлэх талбайд буулгах бөгөөд баяжуулах үйлдвэрт өгөхийн өмнө хүдрийн овоолгоос тогтоосон аргачлалын дагуу хольж агуулгын хувьд жигдрүүлж өгөх юм.

Үйлдвэрийн хүдэр хүлээн авах хэсэгт 2 тусдаа талбайг бэлтгэх бөгөөд “Бор-Өндөр Уул” ХХК-иас худалдан авах өндөр агуулгатай хүдэр болон уурхайгаас шууд ачуулсан агуулга багатай хүдрийг тус тусад нь овоолго үүсгэн хуримтлуулна. Үйлдвэрт тэжээхийн өмнө хүдрийн овоолгуудаас дээж авч агуулгыг нь тодорхойлж байх бөгөөд анхдагч хүдрийн агуулгуудаас нь хамааруулан овоолго тус бүрээс үйлдвэрт өгөгдөх хүдрийн хэмжээг

тохируулж өгөх юм. “Бор-Өндөр Уул” ХХК-ийн уурхайн талбайд бутлагдсан агуулга өндөртэй хүдрийг шууд завсрын бункерт тэжээж өгнө. Харин уурхайн талбайгаас шууд ачуулсан хүдрийг баяжуулах үйлдвэрийн анхдагч хүдэр хүлээн авах бункерт тэжээх бөгөөд хүдэр нь 3 шатны бутлуураар бутлагдсаны дараа завсрын бункерт өгөгдөх бөгөөд завсрын бункерт холилт жигдрүүлэлт хийгдэнэ.

Хүснэгт 6. Баяжуулах үйлдвэрийн технологи

№	Үндсэн технологи	Технологийн тайлбар
1	Бутлах хэсэг	Бутлах хэсэг нь хүдрийн шинж чанар хатуулаг, сулралын зэрэг баяжуулалтын үр дүн зэргээс хамааруулан III-шатны бутлалт болон нэг шатны нунтаглалтад орох ба анхан шатны том бутлалтад PE500*750 маркийн хацарт бутлуур -100 мм ширхэглэлтэй болтол бутлан дунд шатны бутлалтад PE150*750 маркийн хацарт бутлуураар бутлагдан -20 мм ширхэглэлтэй болтол бутлагдан доргиур шигшүүрээр шигшигдэн шигшүүрийн дээрх бүтээгдэхүүн конусан бутлуурт орж -3 мм-ийн ширхэглэлтэй болон бутлагдана.
2	Нунтаглалт	. Бутлагдсан нунтаг хүдэр нь нунтаглалтад GMG2436 маркийн бөмбөлөгт тээрэмд орж нунтаглагдан нунтаглалтаас гарсан бүтээгдэхүүн нь мушгиа ангилагч (FLG2000)-д орж ангилагдан том ширхэглэлтэй бүтээгдэхүүн нь буцаж нунтаглалтад орж нарийн ширхэглэлтэй хүдэр нь флотацийн тэжээлийн холигч чанруу орж анхан шатны флотацид өгөгдөнө.
1	Үндсэн флотаци	баяжмалыг 6 шатны цэвэрлэгээний флотацаар оруулж 97%-ийн агуулгатай жоншны баяжмал гарган авах ба баяжмалыг өтгөрүүлэгчид өтгөрүүлэн хатуулгын агуулга 55%-тай болтол өтгөрүүлж, вакум филтрээр 10%-ийн чийглэгтэй болтол нь усгүйжүүлнэ.
2	Хяналтын флотаци	Үндсэн флотацийн хаягдлыг нь 2 шатны хяналтын флотацид оруулах ба анхан шатны хяналтын флотацийн баяжмал бүтээгдэхүүн нь үндсэн флотацид битүү циклээр дахин тэжээгдэнэ. Хяналтын хоёр дахь шатны флотацийн баяжмал нь хяналтын флотаци-I-д ачаалагдах ба хаягдлыг нь шүүн шахах хэсгийн пресс филтрээр усгүйжүүлэн хаягдлын овоолгод хаяна.

Зураг 5. Баяжуулах үйлдвэрийн технологийн схем

Зураг 6. Баяжуулах үйлдвэрийн бүтээн байгуулалтын ажил хээрийн судалгааны үед DJI air drone 2025-07-04

1.4.3 Баяжуулах үйлдвэрийн үндсэн тоног төхөөрөмж

Бутлах хэсгийн тоног төхөөрөмж. Уурхайнуудаас ирсэн өөр өөр агуулгатай хүдрийг тус тусад хүдэр хүлээн авах талбайд овоолго үүсгэн хуримтлуулах бөгөөд үйлдвэрт тэжээхийн өмнө чанарын дундажлалтыг хийнэ. Анхан шатны хүдэр хүлээн авах бункер нь 50 м³-ын багтаамжтай. Бункерийн доор байрлах CG980*1240 маркийн тэжээгүүрээр хүдрийг анхдагч хацарт бутлуурт өгнө. Хацарт бутлуур (PE500*750)-ын тэжээх амсрын хэмжээ нь 500мм х750мм-хэмжээтэй ба тэжээх хүдрийн хамгийн том ширхэглэл нь 500 мм байх бөгөөд 55 кВт-ын хөдөлгүүртэй, цагт 34-68 м³/ц хүртэл бутлах суурилагдсан хүчин чадалтай юм. Бутласан хүдрийг тэжээгч (CG980*1240)-ээр туузан дамжуулагч (TD-65)-т өгөх ба дамжуулагч нь цааш 23 м зайд зөөвөрлөн Дунд шатны хацарт бутлуур (PE150*750)-т тэжээнэ. Хацарт бутлуурын хүлээн авах амсрын хэмжээ нь 150*750 мм байх ба тэжээх хүдрийн хамгийн том ширхэглэл нь 180 мм байх бөгөөд 30 кВт-ын хөдөлгүүртэй, цагт 10-32 м³/ц хүртэл бутлах суурилагдсан хүчин чадалтай. Дунд шатны бутлуурт бутлагдсан хүдэр нь (TD65) маркийн дамжуулагчаар зөөвөрлөгдөн доргиурт шигшүүр (SZ1250)-ээр шигшигдэн шигшүүрийн доорх бүтээгдэхүүн нь нунтаглалтад орж, дээрх бүтээгдэхүүн нь конусан бутлуур (PVV100)-т дахин гүйцээн бутлагдаж нунтаглалтад орно.

Бутлах хэсгийн жигд бус ажиллагааг тооцсон коэффициент $k=0.9$ гэж тооцож цагийн бүтээлийг чадлыг тооцов.

Анхан шатны бутлалт Том бутлалтын хэсэгт жигдрүүлэх талбайгаас 500 мм ширхэглэлтэй хүдэр бутлах цехэд өгөгдөнө гэж тусгав. Хүдрийн хамгийн том ширхэглэлийн хэмжээ- 500 мм Бутлагдсан бүтээгдэхүүний ширхэглэлийн хэмжээ- 75 мм Бутлалтын ерөнхий зэрэг: $Ser=D_{max}/d_{max}=500/100\approx 5$

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

Хүснэгт 7. Үйлдвэрийн үндсэн тоног төхөөрөмж

№	Тоног төхөөрөмжийн нэр	Марк	Тоо, ширхэг	Хөдөлгүүр кВт
1	Тэжээгүүр	PG650×2000	2	2х2.2
2	Хяналтын кабенет		1	2.2
3	Туузан дамжуулагч	TD75-6550	1	5.5
4	Цахилгаан туузан дамжуулагч тохируулагч	PDC-650	1	-
5	Бөмбөлөгт тээрэм	MQG2436	1	320
6	Тэжээгүүр	PG500х2500	1	2.2
7	Туузан дамжуулагч	TD75-5050	1	3
8	Булингийн насос	XPA100/100	2	37
9	Операторын хяналтын өрөө			37
10	Гидроциклон	ХСП-Ф450	2	
11	Холигч танк	GB12500×2500	2	2х15
12	Холигч танк	GB/2000х2000	1	7.5
13	Флот-машин хаягдлын	SP-6	10	10х22
14	Флот- машин цэвэрлэгээний	SP-6	14	14х22
15	Химийн бодисын танк	BJW1500х1500	3	3х3
16	Химийн бодисын танк	BIW1250х1250	2	2х2.2
17	Насос	40PV-SP	2	2х5.5
18	Кран	Q-10t	1	27
19	Кран жижиг	Q-3t	1	69
	Нийт			965.9

Баяжмалыг усгүйжүүлэх систем. SF-6 маркийн цэвэрлэгээний флот-машинны баяжмалыг насосын тусламжтайгаар NZ-15 маркийн өтгөрүүлэгчид шахан 40% хатуулагтай болтол өтгөрүүлж, өтгөрсөн баяжмалыг өөрийн урсгалаар CJAH-10 маркийн вакуум филтрээр усгүйжүүлэн чийглэгийн агуулга 10-11%-тай болгон усгүйжүүлж, дамжуулагчаар тээвэрлэн хатаалтын зуухны тэжээх бункерт тэжээж хатаалтад оруулна

Хүснэгт 8. Баяжмал усгүйжүүлэх тоног төхөөрөмж

№	Тоног төхөөрөмжийн нэр	Марк	Тоо, ширхэг	Хөдөлгүүр, кВт
1	Баяжмал шахах насос	2OV-AF		11
2	Өтгөрүүлэгч	NZY-15		5.5
3	Холигч танк	SJ2.0×2.5		2.2
4	Булингийн насос	XPA (2)-65		37
5	Хяналтын өрөөний хэрэглээ			37
6	Филтр пресс	CJAH10/80/30		11+0.75
7	Туузан дамжуулагч	TD75-8063		11
8	Насос	40PV-SP		2х5.5
9	Кран жижиг	Q-3t		6.9
	Нийт			96

Хаягдлыг усгүйжүүлэх хэсгийн үндсэн тоног төхөөрөмж. SF-6 маркийн үндсэн болон хяналтын флот-машинны хаягдлыг насосын тусламжтайгаар холигч чанн руу шахаж, хаягдал булингыг чанад хуримтлуулах бөгөөд чанан дахь зутанг өндөр даралтын насосын тусламжтайгаар усгүйжүүлэх филтр пресст тэжээж, хаягдлыг 18-22%-ийн чийглэгтэй болтол усгүйжүүлэх ба хатуу хаягдлыг дамжуулагчаар тээвэрлэн автосамосвалд ачаална.

Хүснэгт 9. Хаягдал усгүйжүүлэх хэсгийн тоног төхөөрөмж

№	Тоног төхөөрөмжийн нэр	Марк	Тоо, ширхэг	Хөдөлгүүр, кВт
1	Булангийн насос	XPA100/100	2	30
2	Хяналтын өрөөний хэрэгцээ			30
3	Баяжмалын гидроциклон	ХСП-Ф350	2	-
4	Усгүйжүүлэх шигшүүр	VD1536	1	2×2.9

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

5	Туузан дамжуулагч	TD75-6550	1	5.5
6	Өтгөрүүлэгч	NZSG-12	1	3
7	Флокулянт тэжээгч	XNJ-15	1	0.185
8	Флокулянт бэлтгэх танк	XBJ1.0×1.75	1	2.2
9	Химийн бодис шахах насос	IH50-32-125	2	2.2
10	Булангийн танк	XPA(2)-65	3	2×45
11	Хяналтын өрөөний хэрэгцээ		3	45
12	Филтр пресс	XMZ-250/1250	2	2×4
13	Туузан дамжуулагч	TD75-8063	2	2×11
14	Насос	40PV-SP	2	2×5.5
15	Кран жижиг	Q=3t	1	6.9
	Нийт			186.785

1.5 Хаягдлын аж ахуй

Баяжуулах үйлдвэр барьж байгуулахаар төлөвлөсөн газар нь тэгш тал гадаргуу болно. Хаягдлын аж ахуйг бүс нутгийн салхины зүг чиг болон газрын гадаргын нам дор газрыг ашиглан байгуулахад зохимжтой байдаг. Баяжуулах үйлдвэрээс гарах шингэн хаягдлыг усгүйжүүлэн хатуу кек байдлаар гадаад овоолго үүсгэн хадгалах нь зохимжтой ба цаашид хатуу хаягдлыг бүрэн ашиглаж баяжуулан зам болон барилгын тоосго үйлдвэрлэлд ашиглах боломжтой юм.

Үйлдвэрээс 75 мкм-ийн ширхэглэлтэй нунтаг хаягдал гарах ба тус бүс нутаг нь салхитай бүсэд хамаарагддаг. Иймд үйлдвэрийн хаягдлаас үүсэх тоосжилтыг багасгах нь чухал юм. Үйлдвэрээс гарах нунтаг хаягдал хамгийн ихдээ 366.6 тн/хоног байх ба 30 тн даацтай HOWO маркийн машинаар тээвэрлэхэд хоногийн ачаа урсгал 15 ресс байна. Баяжуулах үйлдвэрийн хаягдлыг үйлдвэрийнхээ зүүн урд хэсэгт байгуулахаар төлөвлөсөн ба үйлдвэрээс 0.3 км-т $V=77739.6$ м³ эзлэхүүнтэй хуурай хаягдлын даланг зохион байгуулна. Хаягдлыг овоолгод захилах хэлбэрийн овоолгоор овоолох ба байгаль орчин нөлөөлөх сөрөг нөлөөтэй тоосжилтыг бууруулахад анхаарах шаардлагатай. Хаягдлын аж ахуй нь нийт 77739.6 м³ хатуу хаягдлыг агуулж байх ба ойролцоогоор 7500 м² талбай эзлэх ба баяжуулах үйлдвэрийн зүүн урд хэсэгт төлөвлөсөн.

Зураг 7. Хаягдал хадгалах байгууламжийн бүтээн байгуулалтын ажил хээрийн судалгааны үед DJI air drone 2025-07-04

Ордын уул техникийн нөхцөл

Хүдэр болон хөрсний чулуулгийн шинж чанар бат бэхийн үзүүлэлт, ил уурхайн хэлбэр хэмжээ зэрэгт тулгуурлан уулын ажлын механикжуулалтын бүтцийг дараах байдлаар тодорхойллоо.

Хүснэгт 10. Уулын ажлын механикжуулалтын бүтэц

Уулын ажил	Хөрс хуулалт	Хүдэр олборлолт	Шимт Хөрс хуулалт
Ухаж ачихад бэлдэх	ӨТА	ӨТА	ӨТА
Ухаж ачих	Экскаватор	Экскаватор	Экскаватор
Тээвэрлэлт	Автосамосвал	Автосамосвал	Автосамосвал
Овоолго	Бульдозер	Утгуурт ачигч	Бульдозер
Гадаад тээвэр	-	Автомашин	-

Хүснэгт 11. Ил уурхайн ашиглалтын системийн үндсэн хэмжээс

№	Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Утга
1	Гадаргуу дахь урт, өргөн	м	550x148
2	Уурхайн гүн	м	80
3	Доголийн хажуугийн өнцөг	градус	65
4	Доголын өндөр	м	10 (5)
5	Траншейн налуу	%	80/100
6	Хөрсний эзлэхүүн	мян.м ³	1951.89
7	Хүдрийн үйлдвэрлэлийн нөөц	мян.тн	401.46
8	Ордын дундаж агуулга	%	27.32
9	Хүдрийн эзлэхүүн жин	т/м ³	2.6
10	Уурхайн хүрэн дэх уулын цул	мян.м ³	2353.35
11	Хөрс хуулалтын дундаж коэффициент	м ³ /тн	4.86
12	Ашиглалтын хугацаа	жил	3

1.5.1 Ил уурхайн хүчин чадал, ажиллах горим, ашиглалтын хугацаа

“Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордын талбайд MV-016940 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн дотор хамаарах бодитой (В) зэрэглэлийн нөөц дээр тулгуурлан ТЭЗҮ-г боловсрууллаа. Ордын хүдрийн биетийн зузаан, уналын өнцөг, суналын тогтоц, уул техникийн нөхцөл, нөөц бодсон гүн болон эдийн засгийн үзүүлэлт зэргээс нь харгалзан үзэж ил уурхайн аргаар олборлолт хийхээр төлөвлөсөн.

Уурхайн хүчин чадал

Уурхайн хүчин чадлыг захиалагч байгууллагаас өгсөн төслийн даалгаврыг үндэслэн жилд 150.0 мян.тн хүдэр олборлохоор төсөлд тусгав.

Уурхайн жилийн хүчин чадлыг тооцохдоо жилийн дундаж гүнзгийрэлт, хүдрийн биетийн зузаан зэрэг олборлолтын үндсэн нөхцлүүд болон захиалагч байгууллагын санал хүсэлтийг харгалзан үзсэн болно. Техник эдийн засгийн үндэслэлийг ил аргаар олборлон жоншийг өөрийн жоншны хүдэр флотацийн аргаар баяжуулах үйлдвэрт баяжуулан борлуулах зарчмаар ажиллахаар боловсрууллаа.

Уулын ажлын горим

Уурхайн үйл ажиллагаа нь жилийн турш тасралтгүй явагдах бөгөөд олон нийтээр амрах баяр ёслолын хоногууд, цаг агаараас шалтгаалан саатах, төлөвлөгөөт засвар үйлчилгээ зэрэг хүчин зүйлүүдийг тооцон уурхай нь бодитоор 310 хоног ажиллана гэж төсөлд тусгалаа.

Хүснэгт 12. Ажлын горим

№	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Хэмжээ
1	Календарь хоног	хоног	365
2	Цаг агаарын саатал	хоног	15
3	Баяр ёслолын хоног	хоног	16
4	Төлөвлөгөөт засвар	хоног	12
5	Төлөвлөгөөт бус засвар	хоног	12
6	Төлөвлөгөөт ба төлөвлөгөөт бус засвар, үзлэг	хоног	0.88
7	Тоног төхөөрөмжийн жилд ажиллах бодит хоног	хоног	310
8	Тоног төхөөрөмжийн жилд ажиллах бодит цаг	ээлж	4340

Уурхайн ашиглалтын хугацаа

Хүчин чадалд суурилсан аргаар тооцоход 2.68 жил буюу ойролцоогоор 3 жил гарч байна. Уг ТЭЗҮ-д бид уурхайн ашиглалтын хугацааг компанийн төсөл хэрэгжүүлэх график, уурхайн үндсэн хүчин чадлыг эзэмших хугацаа, уурхайд хаалт, нөхөн сэргээлт хийх хугацааг харгалзан тооцож 3 жил байхаар төлөвлөсөн.

Ил уурхайн хажуугийн тогтворжилт

“Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар 70 м хүртэл гүнтэй олборлоход уурхайн хажуугийн налуугийн өнцөг 50-60 градус байхад тогтвортой байхыг дараах хүснэгтээс сонгов.

Хүснэгт 13. Уурхайн хажуугийн өнцөг

Чулуулаг	Чулуулгийн бат бэхийн коэффициент	<90				
		≤90	≤180	≤240	≤300	≤300

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

Дээд зэргийн бат бөх болон маш бат бөх чулуулаг	15-20	60-65	57-65	53-60	48-54	43-49
Бат бөх болон бөхдүү чулуулаг	8-14	50-60	48-57	45-53	42-48	37-43
Дунд зэргийн бат бөх чулуулаг	3-7	45-50	41-48	39-45	36-46	32-37
Зөөлөндүү бат бөх чулуулаг	1-2	30-43	28-41	26-39	26-36	-
Зөөлөн болон уйрмэг чулуулаг	0.6-0.9	21-30	20-28	-	-	-

Уулын ажлын календарчилсан төлөвлөгөө

Уурхайн 2020 онд олборлолтын үйл ажиллагаа явуулж байсан учир уурхайн нээлт хийх шаардлагагүй. Ашиглалтын эхний жилд ил уурхайгаас 1347.3 мян.м³ хөрс хуулж, 150.0 мян.тн хүдэр олборлоно. Хөрс хуулалтын дундаж коэффициент 8.98 м³/тн байна.

Ашиглалтын 2-р жилд 398.24 мян.м³ хөрс хуулж, 150.0 мян.тн хүдэр олборлоно. Хөрс хуулалтын дундаж коэффициент 2.65 м³/тн байна.

Ашиглалтын 3-р жилд ил уурхайг бүрэн олборлон дуусгаж, 1250 м хүртэл гүнзгийрч 206.35 мян.м³ хөрс хуулж, 101.46 мян.тн хүдэр олборлож хөрс хуулалтын дундаж коэффициент 2.03 м³/тн байна.

Хүснэгт 14. Календарчилсан төлөвлөгөө

Жил	Түвшин	Нөөцийн блокын дугаар	Хүдрийн хэмжээ, мян.тн	Дундаж агуулга, %	Жонш, мян.тн	Хөрс хуулалт м ³	Хөрс хуулалтын коэффициент м ³ /тн
1 дэх жил	1320<	В-2	0.92	29.001	0.27	1347.3	8.98
		В-3	17.58	25.227	4.44		
		В-4	0.12	24.419	0.03		
	1320–1310	В-2	5.63	29.001	1.63		
		В-3	17.66	25.227	4.46		
		В-4	0.86	24.419	0.21		
	1310–1300	В-1	1.10	36.145	0.40		
		В-2	14.50	29.001	4.21		
		В-3	17.66	25.227	4.46		
		В-4	4.54	24.419	1.11		
		В-5	1.57	20.568	0.32		
	1300–1290	В-1	13.03	36.145	4.71		
		В-2	17.08	29.001	4.95		
		В-3	17.66	25.227	4.46		
		В-4	10.61	24.419	2.59		
1290–1280	В-5	3.41	20.568	0.70			
	В-5	6.05	16.384	0.99			
	Нийт		150.00	26.617	39.925		
2 дах жил	1290–1280	В-1	14.28	36.145	5.16	398.24	2.65
		В-2	17.08	29.001	4.95		
		В-3	17.66	25.227	4.46		
		В-4	10.61	24.419	2.59		
		В-5	4.51	20.568	0.93		
	1280–1270	В-1	0.10	36.145	0.04		
		В-2	16.81	29.001	4.88		
		В-3	17.53	25.227	4.42		
		В-4	10.61	24.419	2.59		
		В-5	26.18	20.568	5.38		
		В-6	10.10	16.384	1.65		
		С-1	0.22	36.122	0.08		
	С-3	4.31	36.167	1.56			
	Нийт		150.00	25.794	38.692		

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

3 дах жил	1280–1270	В-1	9.96	36.145	3.60	206.35	2.03		
		В-2	0.11	29.001	0.03				
	1270–1260	В-1	2.64	36.145	0.96				
		В-2	6.19	29.001	1.80				
		В-3	7.83	25.227	1.97				
		В-4	10.61	24.419	2.59				
		В-5	18.03	20.568	3.71				
		В-6	0.16	16.384	0.3				
		С-1	18.82	36.122	6.80				
		С-2	7.67	37.532	2.88				
	1260-1250	С-3	0.81	36.167	0.29				
		В-4	1.75	24.419	0.43				
		В-5	1.18	20.568	0.24				
		С-1	10.53	36.122	3.80				
		С-2	5.18	37.532	1.94				
		Нийт	101.46	30.620	31.07				
			401.46	27.321	109.68			1951.89	4.86

Баяжуулах үйлдвэрийн төлөвлөлт

Баяжуулах үйлдвэр нь тасралтгүй ажиллагаатай байх ба Монгол Улсын хууль тогтоомжуудад заасны дагуу олон нийтээр амрах баяр ёслолын хоногууд, цаг агаараас саатах, ээлжит засвар үйлчилгээ, зэрэг хүчин зүйлүүдийг тооцон үйлдвэр нь 217 хоног ажиллана гэж төсөлд тусгалаа.

Хүснэгт 15. Баяжуулах үйлдвэрийн ажиллах горим

1	Жилийн хуанлийн өдрийн тоо	365
2	Жилийн хуанлийн сар	12
3	Жилийн хуанлийн цаг	5208
4	Өдрийн хуанлийн цаг	24
5	Төлөвлөгөөт засварын хоног	8
6	Урсгал засварын хоног	8
7	Жилд ажиллах бодит өдөр	217
8	Жилд ажиллах бодит цаг	5208
9	Үйлдвэрийн цаг ашиглалт %	90
10	Жилд ажиллах бодит цаг	4687
11	Сард ажиллах бодит цаг	391
12	Цагийн хүчин чадал, тн/ цаг	32.00
13	Хоногийн хүчин чадал, тн/хоног	768
14	Сарын хүчин чадал, тн/сар	12500
15	Жилийн хүчин чадал, тн/ жил	150000

Үйлдвэрийн хүдэр хүлээн авах хэсэгт 2 тусдаа талбайг бэлтгэх бөгөөд “Бор-Өндөр Уул” ХХК-иас худалдан авах өндөр агуулгатай хүдэр болон уурхайгаас шууд ачуулсан агуулга багатай хүдрийг тус тусад нь овоолго үүсгэн хуримтлуулна.

Үйлдвэрт тэжээхийн өмнө хүдрийн овоолгуудаас дээж авч агуулгыг нь тодорхойлж байх бөгөөд анхдагч хүдрийн агуулгуудаас нь хамааруулан овоолго тус бүрээс үйлдвэрт өгөгдөх хүдрийн хэмжээг тохируулж өгөх юм.

“Бор-Өндөр Уул” ХХК-ийн уурхайн талбайд бутлагдсан агуулга өндөртэй хүдрийг шууд завсрын бункерт тэжээж өгнө. Харин уурхайн талбайгаас шууд ачуулсан хүдрийг баяжуулах үйлдвэрийн анхдагч хүдэр хүлээн авах бункерт тэжээх бөгөөд хүдэр нь 3 шатны

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

бутлуураар бутлагдсаны дараа завсрын бункерт өгөгдөх бөгөөд завсрын бункерт холилт жигдрүүлэлт хийгдэнэ.

Үйлдвэр нь цаашид 15 жилийн хугацаанд ашиглагдах бөгөөд өөрийн ордын нөөцийн зэргийг ахиулж, үйлдвэр тогтвортой ажиллах боломжийг бүрдүүлнэ.

№	Хүдэр нийлүүлэх компанийн нэр	Ашиглагдах жил												
		1			2			3			4(2020 онд олборлосон хүдрийн овоолго)			Нийт
		Хүдэр, мян. Тн	Дундаж агуулга, %	Эрдэс мчн. Тн	Хүдэр, мян.тн	Дундаж агуулга, %	Эрдэс мчн. Тн	Хүдэр, мян.тн	Дундаж агуулга, %	Эрдэс мчн. Тн	Хүдэр, мян.тн	Дундаж агуулга, %	Эрдэс мчн. Тн	
“Шашир Оргил” ХХК- ийн өөрийн уурхайгаас гарах хүдэр														
1	“Шашир Оргил” ХХК	150.0	26.617	39.93	150	26.594	38.69	101.46	30,620	31.07	55.8	24.391	13.61	401
Бор -Өндөр Уул ХХК-иас худалдан авах хүдэр														
2	“Бор - Өндөр” Уул ХХК	37.5	60	22.50	37.5	60	22.50	37.5	60	22.50	37.5	60	22.50	150.00
Баяжуулах үйлдвэр тэжээх хүдэр														
1	“Шашир Оргил” ХХК	11.39	26.617	29.65	111.31	26.594	29.60	117.71	28.409	33.44	109.6	26.069	28.57	450.0
2	“Бор - Өндөр Уул” ХХК	38.61	60.0		38.69	60,0	23.21	32.29	60.0	19.38	40.41	60.0	24.25	150.0
	Нийт	150	35.21	52.82	150.0	35.21	52.82	150.0	35.21	52.82	150.0	35.21	52.82	600.0

1.5.2 Өрөмдлөг, тэсэлгээ

Өрөмдлөгийн ажил

Доголын талбайг өрөмдлөгт бэлтгэхдээ талбайд буй саад болох тоног төхөөрөмж бусад зүйлийг зайлуулах, тэгшлэх, зам засах зэрэг ажлуудыг хийж гүйцэтгэнэ. Өрөмдлөгийн ажлын төслөөр (паспорт) цооног бүрийн байршил, гүний хэмжээг тогтооно. Хяналтын хэмжилтээр ажлын хэрэгжилтийг тодорхойлох ба өрөмдөх торны зай, гүний зөрүү нь 0.1 м – ээс хэтрэхгүй байх ёстой. Цооног янз бүрийн шалтгаанаар нурж гүн нь хорогдох зэрэг тохиолдолд дахиж өрөмдлөг хийж засварлана..

Бусад ажиллагаанууд өрөмдлөгөөс шалтгаалан зогсохгүй байх, өрөмдлөгийн бүтээл өндөр, өртөг зардал хямд байх нь өрмийн төхөөрөмжийн ажлын зохион байгуулалтын зорилго юм. Бэлтгэл ажил ба өрөмдлөгийн блок дахь өрөмдөх ажиллагааг оновчтой хэрэгжүүлэхэд зохион байгуулалтын арга хэмжээг чиглүүлдэг. Өрмийн төхөөрөмжийг ажлын шинэ байршилд шилжүүлэх, талбай засах, гэрэлтүүлгийн зориулалтаар цахилгаан хангамжийг бүрдүүлэх, цооногийн байрлалын тэмдэглэгээ хийх зэрэг нь бэлтгэл ажиллагаанд хамаарна.

Тэсэлгээний ажил

Уг ордын чулуулгийн физик, механикийн шинж чанараас авч үзэхэд дунд зэрэг тэслэгдэх ангилалд хамаарагдана. Тэсэлгээний ажлыг тусгай зөвшөөрөл бүхий ажил үйлчилгээ эрхэлдэг мэргэжлийн компаниар хийлгэх ба тэсэлгээний үед дагаж мөрдөх аюулгүй ажиллагааны дүрэм журам зааврыг нарийн чанд сахиж ажиллана. Өрөмдлөг

тэсэлгээний ажлыг 5 м өндөртэй доголд явуулна. Уулын ажлын төлөвлөлтийн дагуу тэсэлгээний блокийн өргөн нь 8 эгнээ, 3.5×3.0 м торны хэмжээтэйгээр өрөмдлөг тэсэлгээний ажил явуулна. Нэг цооногт орох тэсрэх бодисын хэмжээ 23.35 кг байх ба нэг удаагийн тэсэлгээнд 17800.0 кг тэсрэх бодис хэрэглэнэ.

1.6 Дэд бүтэц

1.6.1 Уурхайн барилга байгууламж

Уурхайн оффис, удирдлагын байр. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн сургалт, зааварчилгаа, нийтийн хурал, цуглаан, цаг үеийн шуурхай мэдээлэл зэргийг энд зохион байгуулна. Оффис нь тэнхлэгээрээ 36 м х 10 м хэмжээтэй төмөр бетон суурь, сэндвичин хана, дээвэртэй барилга болно.

Уурхайн барилга байгууламжууд нь орон нутгийн байгаль, цаг уурын нөхцөлд тохирсон ажилчид ая тухтай орчин нөхцөлд ажиллах боломж бололцоог олгосон тохилог, өвөрмөц шийдэлтэй байхын зэрэгцээ монгол улсын стандарт, барилгын норм ба дүрэмд нийцүүлсэн байх юм. Дараах барилга байгууламжуудыг байгуулах шаардлагатай.

- Уурхайн засварын цех
- Авто граж
- Сэлбэг агуулах
- Тэсрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгслийн агуулах
- Уурхайн ШТС
- Уурхайн харуулын пост

Уурхайн ШТС. ШТС нь уурхайн үйл ажиллагаанд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй газарт байрласан байх шаардлагатай ба автосамосвал болон хийн дугуйт хүнд машин механизмуудыг шатахуун түлшээр хангахад ашиглагдах. Цаг хугацаа бага зарцуулж, түлш шатахууны алдагдалгүй байлгах үүднээс уурхайн талбай дээр өндөр хүчин чадалтай шахуургатай шатахуун түргэн шахах системийг ашиглаж байна.

Засвар техникийн үйлчилгээ, агуулахын аж ахуй. Засвар механикийн цех нь угаах, задаргаа хийх хэсэгтэй, угаах ба механик тасагтай, слесарь угсралтын хэсэг, засварлагдсан агрегат, нэгжүүдийн угсралтыг турших шалгах хэсэг, цахилгаан ба хийн гагнуурын хэсэг, багаж хэрэгслийг хадгалах, хуваарилах, тараах хэсгүүдтэйб Засвар механикийн цехийн ажилтан, ажилчдын нийт тоог 16 хүн байхаар байна.

Тэсрэх материалын агуулах. Тэсрэх бодисын агуулахын талбай дээр тэсэлгээний хэрэгсэл ба тэсрэх бодис хадгалах зориулалтын агуулахууд, мөн тэсрэх бодисыг ачааны машин дээр ачих ачилтын байгууламжтай. Тэсрэх материалын агуулахыг уурхайн нэг сарын хэрэгцээг хангах багтаамж бүхий буюу 50 тн тэсрэх бодис багтах хэмжээтэй байхаар хийсэн. Тэсрэх бодисын агуулахыг уурхайн зүүн урд талд уурхайн гадна хүрэнээс “Тэсэлгээний ажлын аюулгүй ажиллагааны нэгдсэн дүрэм”-д заасны дагуу 1.6 км зайд байгуулсан.

1.6.2 Цахилгаан хангамж

Жоншны хүдэр баяжуулах үйлдвэрийн цахилгаан хангамжийг Батноровын дэд станцаас 35кВ-ын шугам татан хангасан байна. Өндөр хүчдэлийн шугамын нийт трассын урт 11 км үүнээс 0.45км нь кабель шугам байна. Үйлдвэрлэлийн талбайд цахилгаан хэрэглэгч объектууд нь баяжуулах үйлдвэр, үйлдвэрийн оффис, үйлдвэрийн ажилчдын кемп, засвар механикийн цех, ШТС зэрэг байна

1.6.3 Дулаан хангамж

Үйлдвэрийн халаалтын системийг шийдэхдээ цехэд DZL маркийн нам даралтын зуух хэрэглэнэ. Уурхайн дулаан хэрэглэгчдэд баяжуулах үйлдвэр, засвар механикийн цех, захиргаа, шатахуун түгээх станц, цахилгааны дэд станц, тосгоны сууцнууд багтана. Уурхайн халаалтын систем нь дулааны зуухаар ажиллана.

1.6.4 Усан хангамж

Уурхайн ус хангамжийн эх үүсвэрт өөрийн талбайд худаг гаргаж ашиглах бөгөөд худгийн ундарга нь 1.5-3.0 л/сек.

Уурхайн усны эх үүсвэрт хүн амын унд ахуйн усны эх үүсвэрээр гүний худгаар, харин техникийн усны эх үүсвэрээр хөрсний болон олборлолтоос шүүрч гарч байгаа усыг зам талбайн усалгаа, ногоон байгууламжийн усалгаанд ашиглана. Усыг зүй зохистой ашиглахад хөрсний шүүрлийн ус, зумфнээс зайлуулагдсан усыг хуримтлуулан тунгааж ашиглана.

1.7 Төслийн эцсийн бүтээгдэхүүн

1.7.1 Элементийн шинжилгээ, металлын баланс

Нэр- Хайлуур жоншны хүдэр

Марк- ФФ97

Олон улсын нэршил- FO

2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

2.1 Байгаль орчин, нийгэм-эдийн засгийн төлөв байдлын товч танилцуулга

Газрын гадаргуу: Хэнтийн уулархаг мужийн өмнөд Улзын ойт хээрээс хээрийн бүс рүү шилжих хэсэг дээр байрладаг. Гадаргуу нь намхан уул, гүвээ толгодорхог, хэрчигдэл багатай, өргөн хөндий хоолой хосолсон онцлогтой. Дэлгэрхаан уул 1594.0 м, Хараат уул 1311.0 м, Сайхан уул 1482.5 м зэрэг өндөр уулнууд байдаг ба дүүргийн харьцангуй өндөршилт нь 1130-1280 м байдаг.

Усан сүлжээ: Тухайн дүүрэг тогтмол урсгалтай Хэрлэн, Онон, Улз зэрэг олон тооны гол горхи байдаг. Холбоо нуур, Цагаан нуур зэрэг бага хэмжээний нууруудтай. Талбайн ойролцоо байх ундны хамгийн сайн ус нь Харзтайн баруун, зүүн булаг, Дэлгэр булаг зэрэг ундарга сайтай булаг элбэг байдаг. Өрөмдмөл болон гүний худаг ховор ч усны чанар сайн, ундарга сайтай тул энэ дүүргийн ахуйн хэрэгцээний усны үндсэн гол эх үүсвэр нь дээрх булгууд болдог. Гүний усны тэжээгч эх үүсвэр нь хурын уснаас хамааралтай. Хур тунадас жилд дунджаар 276 мм унадаг ба үүний 85-90% нь зуны улиралд орно.

Цаг агаар, уур амьсгал: Төслийн хүрээнд агаарын чанарын үзүүлэлтийг хяналт мониторингийн байнгын 2 цэг дээр ажиглаж байдаг бөгөөд төслийн талбайн орчны агаарын чанар MNS 4585:2025 стандартын хүлцэх хэмжээнээс хэтрээгүй. Төслийн талбайн бүсэд PM2.5 ширхэглэгтэй тоосны нягтшил 25-аас 42 мкг/м³, PM10.0 ширхэглэгтэй тоосны нягтшил 28-аас 46 мкг/м³, ажлын болон амралтын байрны доторх орчин хүний эрүүл мэндэд нийцтэй, стандартын хэмжээнд байна.

Хөрсөн бүрхэвч: Батноров сумын нутаг дэвсгэрт тархсан хөрсийг шинж чанар газар зүйн байршил хөрс үүсгэгч нөхцөлөөр нь: 1. Долгиорхог тал, хээрийн ба өргөн хөндийн хөрс 2. Голын хөндийн, нугын хээршсэн хөрс 3. Уулархаг, уулын хөрс 4. Хээрийн элсэрхэг, хүрэн хөрс гэж хуваана. Долгиорхог хээр талын ба өргөн хөндийн хөрс зонхилох хувийг эзэлнэ.

Төслийн талбайн хувьд авч үзвэл талбайн дунд хэсэгт хар хүрэн хөрстэй бөгөөд бусад хэсгээрээ уулын хүрэн хөрс тус тус хамаарна.

Ургамлан нөмрөг: Батноров сумын нутаг дэвсгэр нь ургамалжилтын бус, бүслүүрийн хувьд хээрийн болон хуурай хээрийн бүсэд хамаарагддаг. Батноров сумын нутаг ботаник газар зүйн мужлалаар дээгүүр, Монголын хээрийн тойргийн Нялгын районд хамаарна. Нутгийн хойд уулархаг хэсгээр хус, бургас, улиас, яргай, хайлаас, гачуур гэх мэт жижиг ой төгөлтэй, нохойн хошуу, дэгд, тарваган шийр, цөс өвс, таван салаа, сөд, бамбайн үндэс зэрэг эмийн ургамал, уулын хээрийн хярганы хиагт, үетэй хялганат, шивээт хялгана, түнхлээ, хиаг, саман ерхөг, цэцэгт дааган сүүл гэх мэт бэлчээрийн ургамлууд зонхилно.

Төслийн талбайн ургамлан нөмрөгийн хувьд Алаг өвст-үетэнт /Х-II-3-1/ бүхий төрөлд хамаарч байна.

Амьтны аймаг: Төслийн талбай орчмын нутаг нь монгол орны амьтны аймгийн газар зүйн мужлалаар (Банников, 1954) Хэнтийн тойрогт багтана. Хэнтийн тойргын голлох элемент болох олон зүйлийн хөхтөн амьтдын тархалттай. Хөхтөн амьтдыг тархалтаар нь

ойт хээрийн, ойн, таг цармын гэж 3 дэд бүслүүрт хувааж үздэг. Мөн олон зүйлийн жугүүртэн шувуудтай.

Хүн ам, эдийн засаг, зам харилцаа: Хэнтий аймгийн Батноров сум нь Ардын хувьсгалын дараах Монгол улсын Засаг захиргааны шинэчлэн зохион байгуулалтаар Дайчин бэйлийн хошууг Сэргэлэн гүн, Сүжигт бэйсийн хошууны зарим хэсгийг хамруулж 1923 оны 10 дугаар Засгийн газрын 29 дүгээр тогтоолоор Батноров уулын хошуу, Одоогийн Батноров сум үүсэн байгуулагдсан. Тус сум нь нийт 496928.4 га газар нутагтай, Улаанбаатар хотоос зүүн тийш 435 км, Хэнтий аймгийн төв Чингис хотоос зүүн хойш зүгт 105 км-т оршдог. Хэнтий аймгийн Хэрлэн, Биндэр, Баян-Адрага, Норовлин, Баян-Овоо, Баянхутаг зэрэг сумдтай хиллэдэг. Сумын нутаг дэвсгэр нь баруунаас зүүн тийш 74 км, урдаас хойш 118 км-т сунаж тогтсон. Нийт 496928.4 га газар нутагтай бөгөөд Монгол орны газар зүйн бүсчлэлээр тал хээрийн бүсэд оршдог. Засаг захиргааны нэгжийн хувьд сум нь Эрдэнэчандмань, Эхэнбүрд, Баян, Баянбулаг, Идэрмэг, Дундбүрд, Бэрх гэсэн 7 багтай. Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурал, Засаг даргын Тамгын газар, Ерөнхий боловсролын сургууль, Хүүхдийн цэцэрлэг, Эрүүл мэндийн төв, Соёлын төв гэсэн төрийн 6 байгууллагатай. Хүн амын хувьд 2021 оны жилийн эцсийн байдлаар 5841 хүн амтай үүнээс эрэгтэй 3002, эмэгтэй 2839, хүн амын дийлэнх 90 гаруй хувь нь халх үндэстэн бусад нь буриад, барга, баяд, дархад, дарьганга, дөрвөд, казак, торгууд урианхай зэрэг үндэстэнгүүд аж төрөн амьдардаг. Мал сүрэг нь 2021 оны жилийн эцсийн байдлаар 432757 толгой мал үүнээс Тэмээ 289, Адуу 34596, Үхэр 32548, Хонь 236198, Ямаа 129126 толгой мал тус тус тоолуулсан. Хувийн хэвшлийн 72 аж ахуй нэгж, иргэн арьс шир боловсруулах, хүнсний дэлгүүр, талх гурилан боовны цех, цагаан идээ боловсруулах, гар урлал, үсчин гоо сайхан зэрэг жижиг дунд үйлдвэрлэлүүд үйл ажиллагаагаа явуулж байна. Томоон уул уурхай Алтан гадас одонт Бэрхийн уурхай, Ямаатын уурхай, Хавтгайн уурхай, Чимэдийн уурхай, Баяжуулах үйлдвэр гэсэн байгалийн баялаг жонш үйлдвэрлэх, боловсруулах уурхай, үйлдвэрүүдтэй. Эдийн засгийн чадамжийн хувьд бэрхээс тусдаа төсөвтэй явдаг бөгөөд сумын нийт төсөв нь жилийн 3.2 тэрбум.төгрөг, үүнээс сумын өөрийн татварын орлого 0.2 хувийг нь бүрдүүлэн төвлөрүүлдэг.Засаг захиргааны нэгж Бурхант, Байн-Ам, Ёлын-Ам, Худаг-Урт, Бийрийн Уулзвар, Улаан-Уул гэсэн 6 багт 1165 өрхийн 3907, үүнээс эрэгтэй 1959, эмэгтэй 1948 хүн амьдардаг.

Хүн амын тоогоор аймагтаа эхний 3-т, газар нутгийн хэмжээгээр 15-т, хүн амын нягтралаар дундаж буюу 0,98 хүн /га/ сум юм.

3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

3.1 Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт

Хүснэгт 16. Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт

Байгаль орчны үзүүлэлт	Шууд	Шууд бус	Өөрөөр	Богино хугацааны	Урт хугацааны	Буцаж нөлөөлөх	Буцалтгүй нөлөөлөх	Хүчтэй	Дунд эрэг	Бага зэрэг
1. Байгалийн төрөл зүйлийн өөрчлөлт										
Газрын доорх урсцын өөрчлөлт			x							
Гадаргын урсцын өөрчлөлт			x							
Ургамлын бүтцийн өөрчлөлт	x				x					x
Хөрсний элэгдэл, эвдрэл	x				x					x
Зэрлэг амьтдын орон зайн өөрчлөлт			x							
Уур амьсгалын (бичил) өөрчлөлт			x							
2. Байгалийн нөөц ашиглалт										
Газрын гадаргын нөөц баялаг			x							
Бэлчээрийн байдал			x							
Эрдэс түүхий эдийн нөөц			x							
Эрчим хүчний нөөц			x							
3. Байгаль, орчны өөрчлөлт										
Газрын доорх усны чанар, хэмжээ			x							
Гадаргын усны чанар хэмжээ			x							
Агаарын бохирдол			x							
Хөрсний бохирдол			x							
Төслийн үйл ажиллагаанаас ялгарах бохирдуулагч бодис хүний эрүүл мэндэд нөлөөлөх			x							
Дуу чимээ, шуугианы нөлөө			x							
4. Байгалийн өнгө төрх, түүх, соёлын дурсгалт зүйл, археологи, палеонтологийн олдвор										
Байгалийн үзэсгэлэнт өнгө төрх өөрчлөгдөх			x							
Ландшафтын хэлбэр, өнгө өөрчлөгдөх			x							
Тусгай хамгаалалттай газар нутагт нөлөөлөх			x							
Түүх соёлын дурсгалт зүйлд нөлөөлөх			x							
Археологи, палеонтологийн олдворт нөлөөлөх			x							
5. Нийгэмд үзүүлэх нөлөө										
Дэд бүтцийн хөгжилд нөлөөлөх		x			x				+	
Үйлчилгээний салбарын ү/а-нд нөлөөлөх		x			x					+

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

Хүн амын орлого өөрчлөгдөж, нэмэгдэх		x			x					+	
Хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх			x								
6. Эдийн засагт үзүүлэх нөлөө											
Татварын орлого өөрчлөгдөх	x				x		x				+
Орон нутгийн орлого нэмэгдэх	x				x		x				+
Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох	x				x		x				+
Ажлын байр нэмэгдэх	x				x		x				+
Улирлын чанартай эрэлт хэрэгцээ нэмэгдэх	x				x		x				+
7. Бусад нөлөөлөл											
Бохир ус хөрсөнд нэвчиж, хөрс ба грунтын усыг бохирдуулах			x								

Төслийн болзошгүй сөрөг болон эерэг нөлөөллийн хэлбэр, хугацаа, эрчмийн үндэслэлийг дараах байдлаар гаргасан болно. Үүнд:

Төслийн болзошгүй сөрөг болон эерэг нөлөөллийн хэлбэр, хугацаа, эрчмийн үндэслэлийг дараах байдлаар гаргасан болно. Үүнд:

Шууд нөлөөлөл:

Төслийн барилга байгууламжийн нөлөөгөөр биет хэмжээгээр хөрс, ургамлан бүрхэвч үүсмэл хэлбэршлээр солигдож, шууд, урт хугацаанд сөрөг нөлөөлнө;

Дэд бүтцийн хөгжилд эергээр, урт хугацаагаар нөлөөлнө;

Орон нутгийн орлого, ажлын байр нэмэгдэх зэрэгт төслийн үйл ажиллагаа явагдах хугацаанд болон цаашид эергээр нөлөөлнө;

Шууд бус нөлөөлөл:

Цаашид салбарын үйл ажиллагаанд урт хугацаанд эерэг нөлөөлнө;

Хүчтэй нөлөөлөл:

Болзошгүй нөлөөллийн үнэлгээ хийх явцад төслийн зүгээс хүчтэй нөлөөлөх нөлөө байхгүй байна.

4. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Зорилго: Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, стратегийн үнэлгээний зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангах, нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэх үндсэн зорилго бүхий эрхзүйн баримт бичиг юм.

Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай шинэчилсэн хуулийн 9-р зүйлд зааснаар Байгаль орчны менежмент төлөвлөгөө (БОМТ) нь нөлөөллийн үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг багасгах, арилгах арга хэмжээ, дүйцүүлэн хамгаалал хийх, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа, шаардагдах хөрөнгө зардлыг тусгасан баримт бичиг бөгөөд Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ (БОННУ)-ний салшгүй хэсэг юм.

Байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүд болон хүний эрүүл мэнд, нийгэм эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, сөрөг нөлөөллийг бууруулахад зайлшгүй хэрэгжүүлэх арга хэмжээг төлөвлөх;

Төслийн үйл ажиллагаанаас агаар, хөрс, усан орчин болон ажлын байрны нөхцөлд хэрхэн нөлөөлж байгаа талаар хяналт шинжилгээ явуулах арга хэмжээг төлөвлөх;

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир Оргил” ХХК-ийн MV-016940 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Цагаанчулуут уул хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах төслийн БОМТ-г БОАЖЯ-ийн сайдын 2019 оны А/618 тоот тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам” боловсруулсан болно.

Уурхайн Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний судалгаагаар тогтоогдсон гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, тухайн жилийн уурхайн ашиглалтын төлөвлөгөөтэй уялдуулсан Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулан хэрэгжилтийг амжилттай биелүүлэн ажилласан.

Хүснэгт 17. 2026 онд хэрэгжүүлэх Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардал

№	Ажлын нэр	Зардал, мян.төг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	5.750,000
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	-
3	Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөөний зардал	11.000,000
4	Нүүлгэн шилжүүлэх нөхөн олговор олгох төлөвлөгөө	-
5	Түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
6	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	5.950,000
7	Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	2.400,000
8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	4.210,000
9	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	-
10	Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	-
Нийт зардал		29,310,000

5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 18. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах ажил	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Аргачлал, стандарт, эрх зүйн зохицуулалт
Агаар									
1	Орчны агаарт хөдөлгөөнт машин техникийн үйл ажиллагаанаас тоосжилт нэмэгдэх	Олон салаа зам нэмж гаргахаас сэргийлэх, хурдны хязгаарыг баримтлах, хянах, тоосжилт бууруулах бодис ашиглах	Уурхайн технологийн зам, бутлуураас хүдрийн овоолгын талбай хүрэх зам	Км	Дотоод үйл ажиллагааны зардал	Технологийн зам, уурхай болон үйлдвэр хоорондын тээврийн зам	Дотоод үйл ажиллагааны зардал	2026	МУ-ын болон уурхайн замын хөдөлгөөний журам
2	Суурин болон хөдөлгөөнт эх үүсвэрээс орчны агаарт хийн бохирдол үүсэх	Усан халаалтын зуухнаас гарах утаанд агаарт ялгарах бохирдлын хэмжээг тодорхойлуулах, агаарын бохирдуулсны төлбөрийг төлөх	Усан халаалтын зуух орчим	Зуухны тоо	370,000	1 зуух	370 000 Төгрөгийг орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгав.	2026	Агаар бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль
3	Суурин төхөөрөмж болон зуухны төлөвлөгөөт засвар үйлчилгээг тогтмол хийх	Усан халаалтын зуух Генератор Хөнгөн тэрэг Конвейр Бутлуур	Төног төхөөрөмжийн тоогоор	Төног	Дотоод үйл ажиллагаа	Усан халаалтын зуух Генератор Хөнгөн тэрэг Конвейр Бутлуурын тоогоор	Дотоод үйл ажиллагаа	7 хоног бүр 2026	Агаарын тухай хууль, Агаар бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль,

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

№	Сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах ажил	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Аргачлал, стандарт, эрх зүйн зохицуулалт
4		Уурхайн бүх техник хэрэгсэлд үзлэг оношилгоод цаг тухай бүрд оношлуулж засвар үйлчилгээг тогтмол хийх яндангаас гарах хорт хийг бага байлгах үүднээс шүүлтүүр суурилуулах	Уурхайд ашиглагдаж буй техник	Ш	Дотоод үйл ажиллагааны зардал		Дотоод үйл ажиллагааны зардал	2026	Агаарын тухай хууль, MNS 4585:2016 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага
Хөрс, газрын гадарга, газрын хэвлий						Дүн	370 000		
6	Газар гадарга, хөрсөн бүрхэвч хөндөгдөх	Шинээр хөндөгдөх газарт, газар хөндөх зөвшөөрөл авч, заавал шимт хөрсийг хуулах, хадгалах, бүртгэлжүүлэх	УАТөлөвлөөний дагуу хөндөх талбай	МЗ	Нөхөн сэргээлтийн зардалд тусгав.			2026	MNS 5916:2008
7	Шимт хөрсний овоолгын шимт чанар алдагдахаас урьдчилан сэргийлэх	Шимт хөрсний овоолгын ахилт нэмэгдэхгүй хэсгийг хэлбэржүүлэх, шимт хөрсний чанарыг алдагдахаас сэргийлж ургамалжуулах,	Шимт хөрсний овоолго	Га	Нөхөн сэргээлтийн зардалд тусгав.			2026 он жил бүрийн 5-6 сард	MNS 5916:2008

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

№	Сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах ажил	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Аргачлал, стандарт, эрх зүйн зохицуулалт
8	Шатах тослох материалын хаягдал асгарч хөрс бохирдуулах	Машин техникийн үзлэг хяналтыг тогтмол хийж засвар үйлчилгээг зориулалтын талбайд цаг тухай бүрд хийж гүйцэтгэх	Засварын талбай	Дотоод үйл ажиллагаа	Үйл ажиллагааны зардал			2026 он	Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль
9		ШТС-ийн ажиллагааг тогтмол ерөнхий цэвэрлэгээ, хаягдлын сав, галын хор, хоолой хошуунуудын хэвийн ажиллагаа, цоож түгжээ, хаалт, тэмдэг тэмдэглэгээ, галын	ШТС орчим	ШТС орчим	Агуулахын савны тоо	Дотоод үйл ажиллагаа	Өдөр тутам	2026	

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

№	Сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах ажил	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Аргачлал, стандарт, эрх зүйн зохицуулалт
10	зооны байдал, хоолойн битүүмжлэл Асгаралттай тэмцэх бүрдлийн байдлын сар Аюулгүй ажиллагааны хэлтэстэй гүйцэтгэх, шаардлагатай тохиолдолд тухайн бүрд цэнэглэх	хэвийн шугам бодисын иж бүрэн үзлэгийн тутам Химийн бодисын агуулах, Засварын талбай, генератор,	Ширхэг	Ширхэг	990, 000	6 Жилд ширхэг сэлбэлт 1	990 000	2026	
11	Цахилгааны генераторуудаас асгаралт урьдчилан сэргийлж үзлэг засвар хийнэ	Генератор орчим	Ширхэг	Дотоод ажиллагаа	үйл 2	Дотоод үйл ажиллагаа	250-500 мот/цаг		
12	Шатах материалаар бохирдсон цэвэршүүлэх шатах материалаар бохирдсон	Шатах материалаар бохирдсон хөрс	Туршилт судалгааны ажлын хэмжээ	-	2	4 390 000	2026		

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

№	Сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах ажил	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Аргачлал, стандарт, эрх зүйн зохицуулалт
13	ХХБайгууламжийн хөрсөнд нэвчилт яноагдахаас сэргийлэх	хөрсийг цэвэршүүлэхдээ байгальд ээлтэй технологи ашиглах							
14	Газрын гадарга хэвлий	Шимт хөрсний овоолго, хөндөгдсөн талбай тус бүрд маркшейд эрийн хэмжилт хийж хэмжээг гаргах мэдээллийн санд оруулна	Хөндөгдсөн талбай бүр	га	Дотоод үйл ажиллагаа	-	Дотоод үйл ажиллагаа	Улирал бүр	MNS 4628:1998
						Дүн	5.750,000		
15	Усны нөөцөд үзүүлэх нөлөөллийг бууруулах	Унд ахуйн хэрэглээнд ашиглах усыг арвилан хэмнэх, ус хэмнэлтийн менежментийг хэрэгжүүлэх сургалт зохион байгуулах ус хэмэнх	Нийт ажилчид, баяжуулах үйлдвэр		Усан орчин Үйл ажиллагааны зардал			2026	“Усны тухай хууль” БОНХАЖ-ын сайд, БХБ-ын сайдын хамтарсан тушаал-А-230/127 тоот журам ”

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

№	Сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах ажил	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Аргачлал, стандарт, эрх зүйн зохицуулалт
16		технологийг хэрэгжүүлэх усыг технологийн хэрэглээний усыг эргэлтээр дахин ашиглах Ус ашиглах дүгнэлт гэрээг тогтмол сунгаж байгуулах төлбөрийг төлөх	-	Үйл ажиллагааны зардал				2026	Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль
17		ХХБ-д Автомат хяналтын цооног суурилуулж хаягдлын шилжилт хөдөлгөөн, усны түвшин хэмжих	ХХБ	ш	Нарийвчилсан зураг төсөлд тулгуурлан тоо хэмжээг тогтоох	Үйл ажиллагааны зардал		2028-2029	
18	Химийн бодис материал шатах тослох материалын алдалт, асгаралтаас усны чанарт нөлөөлөх, бохирдох	Химийн бодис материалын агуулах, ШТС-н агуулахад тогтмол үзлэг хийх	Химийн бодисын агуулах, ШТС	-	Дотоод үйл ажиллагаа	Өдөр бүрийн ажлын байрны үзлэг, дотоод хяналт шалгалтын зардлаар		2026	“Усны тухай хууль” БОНХАЖ-ын сайд, БХБ-ын сайдын хамтарсан тушаал-А-230/127 тоот журам БОАЖ-ын сайд, ЭМ-
19		ХХБ талбай орчмын хяналтын цооногт 7 хоног бүр усны түвшний хэмжилт хийх	ХХБ талбай орчим	-	Дотоод үйл ажиллагаа	Өдөр бүрийн ажлын байрны үзлэг, дотоод хяналт шалгалтын зардлаар		2026	

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

№	Сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах ажил	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Аргачлал, стандарт, эрх зүйн зохицуулалт
20	Бохир ус цэвэрлэх байгууламжаас үүсэх нөлөөлөл	Бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, тухайн байгууламж хариуцсан ажилтан тогтмол үзлэг хийх, бүртгэлжүүлэх	Бохир ус цэвэрлэх байгууламж	ус -	Дотоод үйл ажиллагаа	Улирал бүр	MNS 4943:2015	2026	ын сайдын хамтарсан тушаал А/82/128 тоот журам
Дүн Ургамал									
21	Тоосны дэгдэлт нь ургамлын навчны амсрын хаах, ургах Чадварыг алдагдуулах болзошгүй	Тоос босож буй зам талбайд усалгааг тогтмол хийх	Уурхайн нийт зам	Уурхай болон үйлдвэр хоорондын зам, технологийн зам	Дотоод үйл ажиллагаа	Өдөрт багадаа 2-с доошгүй	Үйл ажиллагааны зардал	2026	Ургамал хамгааллын тухай хууль
22	Хөрс хуулах үед ховор ургамал өртөх	Хөрс хуулалтын өмнө нэн ховор, ховор ургамлын ажиглалт хийх, газар хөндөх зөвшөөрлийн хуудсыг бөглөх	Хөндөгдөх газар	га	Дотоод үйл ажиллагаа	Тухай бүр	Үйл ажиллагааны зардал	2026	Байгалийн ургамлын тухай хууль MNS 5918:2008 “Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах. Техникийн ерөнхий шаардлага”
Амьтан						Дүн	0		

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

№	Сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах ажил	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Аргачлал, стандарт, эрх зүйн зохицуулалт
23	Баяжуулах үйлдвэр, ХХБ-аас зэрлэг амьтанд нөлөөлөх	Байгууламжийн төрөлд тохирсон шувуу үргээгч төхөөрөмжийг суурилуулах	ХХБ	м	Үйл ажиллагааны зардлаар			2026	Амьтны тухай хууль
24	Газар хөндөхөд жижиг хөхтөн, сээр нуруугүйтэйн амьтад үхэх, тоо толгой цөөрөх	Газар хөндөхөөс өмнө амьдрах орчны ажиглалт хийх арга хэмжээ авах	Хөндөгдөх газар	га	Үйл ажиллагааны зардлаас			2026	
25	Төслийн үйл ажиллагаанаас амьтдын байршил нутаг өөрчлөгдөх	Төслийн нийт ажилчдаас амьтан харагдах байдлыг мэдээлэл авах, зэрлэг амьтны мониторинг судалгаа хийх	Лицензийн талбай орчим	Дотоод үйл ажиллагаа	Жилд 1 удаа				
Дүн							5.750,000		

6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

2026 онд ил уурхайн олборлолт тэлэлтийн ажил хийгдэх ба нөхөн сэргээлт хийхгүй байна. Гэвч шимт хөрсийг стандартын дагуу хуулж овоолох хадгалах ба нэг болон олон наст ургамлын үрээр хучилт хийж хамгаалах ажил хийгдэнэ. Тэр бум мод үндэсний хөдөлгөөнд нэгдэж сумын орон нутгаас санал болгосон газарт 500 ширхэг мод тарих зардлыг бүрэн хариуцна.

7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах” гэдэг нь төслийн үйл ажиллагаанд өртөгдөн унаган төрх, хэв шинж, амьдрах орчноо алдсан биологийн олон янз байдлыг өөр газарт нөхөн хамгаалах арга хэмжээг хэлнэ.

2026 оноос уурхай төсөл хэрэгжиж эхэлж байгаа бөгөөд мэргэжлийн байгууллагаар “Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах судалгаа төлөвлөгөөг боловсруулахаар 11,0 сая төгрөгийг төсөвлөсөн ба сонгон шалгаруулалт зарлан сонгож ашигт малтмалын ашиглалтын нөлөөлөлд өртөж буй биологийн олон янз байдлыг тухайн газартай экологийн хувьд төстэй нөхцөлд, өөр газарт дүйцүүлэн хамгаалах ажлыг тодорхойлж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх шаардлага бий болсон тул биологийн төрөл зүйлд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах, нөхөн сэргээлт хийх чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг энэ оноос төлөвлөгөөнд тусгагдсаны дагуу хийж гүйцэтгэж эхэлнэ.

8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төсөл хэрэгжих орчны уурхай, үйлдвэрийн газраас нөлөөллийн бүсэд 1,3-5 км зайд дотор байнгын өвөлжөө хаваржаа байрлаж байгаа бөгөөд уурхайн тусгай зөвшөөрлийн талбай болон нүүлгэн шилжүүлэх ажил хийгдэхгүй нөлөөллийг бууруулах хамтран ажиллах ажлуудыг зохион байгуулахаар төлөвлөв.

Гэсэн хэдий ч цаашид нүүлгэн шилжүүлэлт нөхөн олговортой холбоотой асуудал гарвал газар болон бусад үл хөдлөх хөрөнгөтэй холбоотой өмчлөх, хуваарилах, бэлэглэх, шилжүүлэх үйл явцыг Монгол улсад дараах хууль тогтоомжуудаар зохицуулна. Үүнд: Үндсэн хууль (1992), Газрын тухай хууль (2002 нэмэлт өөрчлөлт 2017.06.09), Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хууль (2003, нэмэлт өөрчлөлт 2017.02.02), Иргэний тухай хууль (2002, нэмэлт өөрчлөлт 2017.05.18) зэрэг болно.

9. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 19. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын өв	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Археологийн судалгаа хийх	Хэрэв уурхайн үйл ажиллагааны үед Археологийн болон палеонтологийн ховор түүхийн дурсгалт олдворууд гарч ирвэл төрийн холбогдох байгууллагуудад заавал мэдэгдэх ёстой.	Уурхайн ашиглалтын нийт талбайн хэмжээнд	-	Гэрээний үнийн дүнгээр		Үйл ажиллагааны турш	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль /2014 оны 05 сарын 15-ны өдрийн шинэчилсэн найруулга/ , Бусад холбогдох салбарын яамнаас гаргасан дүрэм журмууд
2	Палеонтологийн судалгаа хийх							
Нийт дүн						-		

10. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 20. Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
Байгалийн аюул гамшиг							
Байгалийн давтагдашгүй хүчин зүйл болох	Байгалийн аюул гамшгийн үед авах арга хэмжээний талаар мэдээлэл ажилчдад өгөх, урьдчилан сэргийлэх зөвлөмж гаргах		1	-	150 0	2026	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль, 2003-(сүүлийн нэмэлт өөрчлөлт 2012.05.17)
Нийт					150 0		
Галын аюул							
Төслийн үйл ажиллагаанд техникийн зориулалттай шатах, тослох материалын аюулгүй ажиллагааг хангаагүйгээс галын аюул гарах	Гал түймэр гарахаас урьдчилан сэргийлэх, гал түймэр гарсан тохиолдолд түүнийг шуурхай унтраах багаж хэрэгслийн иж бүрдлийг бэлэн байлгах;	Галын аюул эрсдэл	1	5000.000	5,000.000	2026	MNS 5390:2004, ХААЭА. Цахилгааны галын аюулгүй байдал. Ерөнхий шаардлага Галын аюулгүй байдлын тухай хууль, /шинэчилсэн найруулга/ Хөдөлмөр аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль
	Уурхайн болзошгүй үерээс хамгаалах байгууламж (суваг, шуудуу, далан хаалт) барих (www.achhold-ing.mn)	Галын аюул эрсдэл	Үйл ажиллагааны зардалд тусгагдсан			2026	MNS 5566:2005 Гал түймрээс хамгаалах, аж ахуйн нэгж байгууллага, барилга байгууламжид гал унтраах анхан шатны багаж хэрэгслийн зайлшгүй байх шаардлага, норм MNS4244-94 Галын аюулгүй байдлын ерөнхий шаардлага
Хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны талаар							
Төслийн үе шатанд хүний эрүүл мэнд, амь насанд сөргөөр нөлөөлөх	Уурхайн ажилчдад хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны сургалт семинарыг тогтмол зохион байгуулах, хамруулах	Төслийн талбайд	Үйл ажиллагааны зардалд тусгагдсан			2026	MNS 4968:200“ХААЭА. Үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанд тавих ерөнхий шаардлага” MNS 4995:2000, “ХААЭА. Доргио хэмжихэд тавигдах ерөнхий шаардлага”
	Ослын үед ажиллах ИТА, ажилчдын үйл ажиллагааны төлөвлөгөө гаргаж, сургалт явуулах	Төслийн талбайд	1	100.0	100.0	2026	

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	Болзошгүй осол, хүний амь насанд аюул учруулж болох нөхцөлүүдээс урьдчилан сэргийлэх	Төслийн талбайд	Үйл ажиллагааны зардалд тусгагдсан				MNS 5002:2000, “ХААЭА. Шуугианы норм, аюулгүй ажиллагааны ерөнхий шаардлага”
	Болзошгүй аваар ослын үед яаралтай хэрэглэх анхны тусламжийн багаж хэрэгсэл, эм тариаг бэлэн байлгах	Төслийн талбайд	2	350.000	700 000	2026	MNS ISO 13688:2000, “ХААЭА. Хамгаалалтын хувцас. Ерөнхий шаардлага”
	Ажилтан бүрийг хөдөлмөр хамгаалах хэрэгслээр хангах	Төслийн талбайд	Үйл ажиллагааны зардалд тусгагдсан				MNS 5010:2001, “ХААЭА. Ажлын байран дахь тоосны агуулгыг хэмжихэд тавигдах ерөнхий шаардлага”
	Болзошгүй осол аюулын үед орон нутгийн эмнэлэг болон бусад холбогдох байгууллагуудтай хамтран ажиллах талаар тохиролцож гэрээ байгуулж ажиллах	Төслийн талбайд	Гэрээний үнийн дүнгээр				MNS 5105:2001, “ХАБ. Үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуй. Эрүүл ахуйн хамгаалалтын бүсийн хэмжээ, ерөнхий шаардлага” MNS ILO OSH 1:2003, “ХААЭА-н удирдлагын тогтолцооны талаарх удирдамж” Хөдөлмөр аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль
Нийт зардал мян. төг					5 950.000		

11. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хатуу, шингэн хог хаягдал нь хүн ам, үйлдвэрлэлд хэрэгцээт газрын нөөцийг багасгах, хөрс, ус, агаарыг хорт бодис, хүнд металл, нян вирусээр бохирдуулагч гол эх үүсвэр болдог. Хатуу хог хаягдал нь удаан задарч бодисын эргэлтэнд аажмаар орох ба задрах хугацаа нь удаан байдаг учраас байгаль орчинд хор хөнөөлтэй. Хог хаягдлыг энгийн, ахуйн, аюултай гэх мэтээр Монгол улсын Хог хаягдлын тухай хуульд заасан бөгөөд эдгээрийг хэлбэрээр нь хатуу, шингэн, хийн гэж ангилав.

- Энгийн хог хаягдал гэж аюултай хог хаягдлаас бусад хог хаягдлыг хэлнэ.
- Ахуйн хог хаягдал гэж айл өрхөөс гарах энгийн хог хаягдлыг хэлнэ.

Энэхүү БОННУ-ний тайлангийн 4.8.2-т хог хаягдлын талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийн авна уу. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөг 2017 онд батлагдсан Хог хаягдлын тухай хуулийн үзэл баримтлал, зүйл заалтыг үндэслэн боловсруулав.

Хүснэгт 21. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
Ахуйн хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан, ялгах, хог хаягдлыг дахин ашиглах	Хог хаягдал ангилан ялгаж хаях зориулалттай хогийн савнуудыг тосгон, захиргаа, цайны газар зэрэг шаардлагатай газруудад тавих	Энгийн хог хаягдлаас үүсэх нөлөөллийн бүс	удаа	250.000	-	2,000.000	2026 он	Хог хаягдлын тухай хууль; БОАЖ-ын сайдын А/433 тушаал “Ариун цэврийн тухай” хууль; БОАЖ-ын сайдын 2017 оны А/349 тушаал Эх үүсвэрээс гарах хог хаягдлын кодчилсон жагсаалт, тэдгээрийн зэрэглэл; БОАЖ-ын сайдын 2017 оны А/368 тушаал Энгийн хог хаягдлын норматив хэмжээг тогтоох аргачлал; БОАЖ-ын сайдын 2018 оны А/18 тушаал Аюултай хог хаягдлыг тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах;
	Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгаж байх		Удаа	Уурхайн дотоод төлөвлөлтөөр		2026он		
	Энгийн хог хаягдал үүсгэгч нь хог хаягдлын мэдээ тайланг тогтмол, заасан хугацаанд эрх бүхий байгууллагад хүргүүлнэ.		Удаа		2026 он			
Хог хаягдлаас ялгарах үнэр, амархан муудаж ялзрах бусад хүнсний хаягдал зэргээс халдварт өвчин тархах	Хог хаягдал түр хадгалах талбайг нэвчилт явагдахааргүй, ирмэг хөвөө бүхий цементэн суурьтай болгон тохижуулах	Хог хаягдлын цэг	Удаа	Нэг удаа тохижуулах зардал 5000.000 Жил бүр 500.000 төгрөгөөр засвар үйлчилгээг хийнэ.	5	Үйл ажиллагааны зардал	2026 он	

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	Хуванцар сав, шил, лааз, дугуй, модны хаягдал, автомашины сэлбэг, төмрийн хаягдал, цаасны хаягдал гэх мэт дахин ашиглах, дахин боловсруулах боломжтой хаягдлуудыг нэг дор цуглуулж хуримтлуулах, боломжтой бол хоёрдогч түүхий эд авах цэгт тушаах	Энгийн хог хаягдал	Удаа	Уурхайн дотоод төлөвлөлтөөр			2026 он	БОАЖ-ын сайдын 2018 оны А/443 тушаал Энгийн хог хаягдлыг ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, устгах, булшлах үйл ажиллагаанд тавигдах ерөнхий шаардлага; БОАЖ-ын сайдын 2018 оны А/445 тушаал Энгийн хог хаягдлын төвлөрсөн цэг байгуулах, үйл ажиллагаа явуулах, хаах аргачилсан заавар; БОАЖ-ын сайдын 2018 оны А/21 тушаал; MNS 5344:2011. Ахуйн хог хаягдлыг тээвэрлэхэд тавих ерөнхий шаардлага;
	Хөрс шатах тослох материалаар бохирдсон тохиолдолд бохирдсон хэсгийг ялган авч саармагжуулах	Төслийн талбай	Иш бүрэн	Үйл ажиллагааны зардал			2026он	
	Хаягдал бохир усыг “Ирвэс Инттрейд” ХХК-ийн худалдаалж буй “Тамир-Эм” био бэлдмэлээр сар тутам ариутгаж бие засах газар луу зайлуулах	Ариун цэврийн байгууламж	удаа	-	1	400.000	2026 он	
	Хатуу хог хаягдлыг зориулалтын битүүмжилсэн саванд хадгалж, байгаль орчны болон эрүүл ахуй, халдвар судлалын хяналтын байгууллагын тогтоосон цэгт зайлуулж байх	Төслийн талбайд	Удаа	Уурхайн дотоод төлөвлөлтөөр			2026 он	
	Хаягдлын санд шувуу үргээгч резинэн бөмбөлөг тавих.	ХХБ		Үйл ажиллагааны зардал			2026	
Аюултай хог хаягдал болон шатах тослох материалаар хөрс, газрын доорх ус бохирдож болзошгүй	Хэрэглэсэн батарей, принтерийн хор гэх мэт ахуйн аюултай хог хаягдлыг уурхайн талбайд битүүмжлэл сайтай хадгалах	Аюултай хог хаягдал	Удаа	Уурхайн дотоод төлөвлөлтөөр			2026 он	
	Үйл ажиллагаанаас гарсан ажилласан тос тосолгоо, шатах тослох материалыг тусгайлан битүүмжлэл сайтай саванд хуримтлуулан, хаягдал тос боловсруулах үйлдвэртэй гэрээ байгуулан зайлуулах	Аюултай хог хаягдал	Удаа				2026 он	
Нийт зардал мян. төг						2.400,000		

12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр (ОХШХ) нь “Шашир-Оргил” ХХК -аас явуулж байгаа үйл ажиллагаа, хэрэгжүүлж байгаа төсөл нь байгаль орчин, хүний амьдрах орчинд хэрхэн нөлөөлж байгаа, үзүүлж буй нөлөөлөл нь зөвшөөрөгдөх хязгаарт байгаа эсэхийг хянах үзүүлэлтүүдийг тодорхойлж, хэмжих, шинжлэх арга, стандарт, хяналт хийх байршил, давтамж зэргийг бүхэлд нь тусгасан нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний нэг чухал баримт бичиг юм.

Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр нь байгаль орчныг хамгаалан төлөвлөгөөтэй нягт уялдсан бөгөөд байгаль орчныг хамгаалахаар авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний үр дүнг илэрхийлж, уг авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээ үр ашигтай байгаа эсэхэд үнэлэлт дүгнэлт өгөх, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээнүүдэд юуг анхаарах шаардлагатайг зааж өгнө.

Байгаль орчныг хамгаалах тухай, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай Монгол Улсын хуулиудын дагуу “Шашир-Оргил” ХХК батлагдсан арга, аргачлалаар, итгэмжлэгдсэн тоног төхөөрөмжөөр байгаль орчны хяналт шинжилгээний ажлыг явуулах шаардлагатай. Тухайн жилд хийсэн хяналт шинжилгээний үр дүнгүүдийг жил бүрийн 11 дугаар сарын 1-ний дотор холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллага /Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам/-д хүргүүлэн хянуулж, дараа оныхоо төлөвлөгөөг батлуулж ажиллах ёстой.

Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрийг бүрэн хэрэгжүүлэх, батлагдсан арга, аргачлалаар дээжлэлт, хэмжилт хийх, холбогдох нарийвчлал, тохиргоог хангасан багаж тоног төхөөрөмжөөр шинжилгээг хийлгэх, үр дүнг шаардагдах нэгжийн системээр гаргах зэрэг бүхий л үйл ажиллагааг “Шашир-Оргил” ХХК хариуцах болно. Байгаль орчны хяналт шинжилгээг тус төслийн байгаль орчны хэлтсийн холбогдох ажилтнууд хариуцан гүйцэтгэх бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд гаднаас мэргэжлийн байгууллагуудыг татан оролцуулна.

Хүснэгт 22. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Байршил	Хугацаа ба давтамж	Нэгжийн өртөг мян.төг	Нийт зардал мян.төг	Баримтлах стандарт, аргачлал
	Агаар			100,000	

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

Хүхрийн исэл Азотын давхар исэл NO2 Нүүрстөрөгчийн дутуу исэл Тоос PM Тоос PM 10 Дуу чимээ, доргио	SO2 CO 2.5	Ил уурхайн салхины чиглэлийн дээр, доор – тус бүр 1 цэг Уурхайн тосгон -1 цэг Баяжуулах үйлдвэрийн орчим-1 цэг Баяжуулах кемп-1 цэг	Жилд 2 удаа	1 дээжний үнэ 50.0	100,000	Агаар мандлын сорьц авах ерөнхий шаардлага УСТ 3384-82 Агаарын чанар MNS 4585:2016 Дээжлэхдээ: УСТ 0017-2-5-12-1988 ISO 8186, УСТ 0017-2-5-11-1988, MNS 4048:1988, ISO 9855:1983, MNS 5002:2000
Гадаргын болон газрын доорх ус					180,000	
Ундны усны ерөнхий үзүүлэлт болон бактериологи тодорхойлох		Уурхайн унд ахуй худаг-1 Баяжуулах үйлдвэрийн унд уснаас-1	Жилд 2 удаа	1дээжний үнэ 90.0	180,000	MNS 6148-2010, “Усны чанар. Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ, MNS 4586:1998, “Усан орчны чанарын үзүүлэлт. Ерөнхий шаардлага
Хөрс, газрын гадарга					225,000	
Агрохимийн үзүүлэлтүүд (ялзмаг, рН, EC _{2.5} dS/m, P ₂ O ₅ , K ₂ O, CaCO ₃ , NH ₄ , NO ₂ , NO ₃), Механик бүрэлдэхүүн (тоос, элс, шавар)			Жилд 5 цэгт (1 удаа)	1 дээжний үнэ 20,000	100,000	MNS 3298:1991 Хөрс. Шинжилгээний дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлагууд, MNS 2305:1994 Хөрс. Дээж авах, савлах, тээвэрлэх, хадгалах журам, MNS 3310:1991 Хөрс. Хөрсний агрохимийн үзүүлэлтүүдийг тодорхойлох арга, MNS 5850:2008 Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ 1, 2-р хэсэг MNS ISO 11269-1:2002 Хөрсний чанар. Хөрсний ургамал бохирдуулагч бодисын нөлөөллийг тодорхойлох
Хөрсний хүнд металл (Cr, Cd, Pb, Ni, Co гэх мэт)		Машины зогсоол, Хог хаягдлын цэг, ШТМ-ын агуулах, Тосгон, Шимт хөрсний овоолго	Хавар, намрын улиралд 5 цэгт (жилд 1 удаа)	1 дээжний үнэ 25,000	125,000	
Ургамал					-	
Ургамлын нягтшил, бүлгэмдэл, зүйлийн бүрэлдэхүүн өөрчлөгдөж байгаа эсэх, бэлчээрийн ургамлын гарц		Уурхайн талбайн эргэн тойрон, сайжруулсан шороон зам	Жилд 2 удаа (хавар, намар)	Компанийн байгаль орчны мэргэжилтэн хариуцан ажиллах (дотоод үйл ажиллагааны зардлаар)		Гео ботаникийн бичиглэлийн батлагдсан аргазүйн дагуу
		Тарьж ургуулсан мод бут	Сар бүр			Дотоод зохион байгуулалтаар

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

Цацрагийн байгалийн фон судалгаа

Байгалийн цацрагийн фон судалгаа хийх БОУАӨЯамны мэргэжлийн зөвлөлөөс гарсан зөвлөмж	Уурхай болон баяжуулах үйлдвэрийн орчим малчны худаг, булаг шанд, нөлөөллийн бүсийн орчмын хөрс	1 удаа	3 705 000	Цацрагийн аюулгүйн норм, MNS 900:2018 “Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах. Аюулгүй байдал. Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ” стандарт
Нийт			4.210,000	

13. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн үйл ажиллагааны туршид байгаль орчинд хамгийн бага сөрөг нөлөөгүй үйл ажиллагаа явуулах үүрэг хүлээж, мэргэжлийн боловсон хүчнээс бүрдсэн байгаль орчны асуудал хариуцсан байгаль орчны алба байгуулах ба төслөөс үзүүлж байгаа сөрөг нөлөөллүүдийг бууруулах, арилгах, байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээ авч ажиллах боловч төслийн удирдлагын хэмжээнд онцгойлон анхаарч хэрэгжүүлэх арга хэмжээнүүд байна.

Хүснэгт 23. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь			Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
			2026 он				
			Сар	Сар	Сар		
1	2	3	4	5	6	7	
1	Орон нутгаас тавьсан санал хүсэлтийг харилцан тохиролцож шийдвэрлэж байх	Тохиролцох	Сар 1 удаа			Уурхайн удирдлага	-
2	Усны нөөц ашигласны төлбөр төлөх	Үйл ажиллагааны зардал			10-р сар	Уурхайн удирдлага	-
3	Хаягдал усны дүгнэлт гаргуулах	Үйл ажиллагааны зардал			10-р сар	Уурхайн удирдлага	-
4	Эвдэгдсэн талбайн хэмжээг мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар хэмжүүлэх	Үйл ажиллагааны зардал			10-р сар	Уурхайн удирдлага, уулын инженер	-
5	Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль Байгаль хамгаалахад орон нутгийн иргэдийн оролцоог идэвхжүүлэх, уулзалт зөвлөгөөг зохион байгуулах, тэдний санал зөвлөмжийг БОХТ-г хэрэгжүүлэх ажилд тусгах	Үйл ажиллагааны зардал	4 сар	9-р сар		Уурхайн удирдлага, Уурхайн БО-ны мэргэжилтэн	-
6	Байгаль хамгаалах талаар хийсэн ажлын жил бүрийн тайланг БОАЖЯ-нд хүргэж өгөх.	Үйл ажиллагааны зардал		11-р сар		Уурхайн БО-ны мэргэжилтэн	-
Нийт		-					

14. ОРОЛЦОГЧ, СОНИРХОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ, ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭХ

Оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх. Хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл нь Хэнтий аймгийн Ботноров сумын нутагт хэрэгжих тул төслийн үйл ажиллагааны тайлан, мэдээг хамгийн их сонирхогч, оролцогч талууд нь эдгээр дүүргийн удирдлагууд, ард иргэд, оршин суугчид болно. Тиймээс сонирхогчид болон оролцогч талуудад хүргэх мэдээллийг тэдгээрийн сонирхолд нийцсэн хэлбэрээр бэлтгэж, хэлэлцүүлэх, танилцуулах арга хэмжээг хийх шаардлагатай.

Хүснэгт 24. БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь

БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, мян.төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан	Зохион байгуулах газар
Байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага	Тайлан хүргүүлж тайлагнах	БОМТ-ний хэрэгжилтийн талаар	Жил бүрийн 11 сард	-	БО-ны мэргэжилтэн	БОУАӨЯ, БОГазар
Байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, орон нутгийн байцаагч, Бүх шатны засаг дарга, байгаль орчны төрийн бус байгууллага	Танилцуулж, тайлагнах	Тухайн жилийн БОМТ-ний хэрэгжилтийн талаар	Хагас жил тутам буюу 6, 11 сард	-	БО-ны мэргэжилтэн, үйл ажиллагааны менежер	Засаг даргын тамгын газар
Байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, орон нутгийн байцаагч, Бүх шатны засаг дарга, байгаль орчны төрийн бус байгууллага	Тайлагнах	Үйл ажиллагааны явцад түүхт дурсгалт зүйлс болон соёлын олдвор олдсон тохиолдолд ямар арга хэмжээ авсан талаар	Тухай бүрд	-	БО-ны мэргэжилтэн, үйл ажиллагааны менежер	Засаг даргын тамгын газарт
Төслийн ажилчид ба орон нутгийн иргэдэд	Тайлагнах	Төслийн ажилчид ба орон нутгийн иргэдээс гомдол, санал гарсан тохиолдолд цаг алдалгүй санал гомдлыг нь барагдуулах	Тухай бүрд	-	БО-ны мэргэжилтэн, үйл ажиллагааны менежер	Иргэдэд

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутагт орших “Шашир-Оргил” ХХК-ийн “Цагаан чулуут уул” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил аргаар ашиглах, баяжуулах төслийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, мян.төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан	Зохион байгуулах газар
		зорилгоор гомдол барагдуулах менежментийн төлөвлөгөөг тогтвортой хэрэгжүүлэх;				
				-		
						Нийт зардал мян. төг